G. G. NEAMȚU
LAVINIA NASTA
DIANA-MARIA ROMAN

SUBCLASA SUBSTANTIVELOR „SEMIINDEPENDENTE”. DE LA IPOTEZĂ LA TEZĂ[1]

Omagiu dlui prof. univ. dr.
IONEL FUNERIU,
la 75 de ani

Cuprins.0. Introducere. **0.1.** Opinii şi controverse. **0.2.** Neajunsuri. **1.** De la *al (a)* la *în jurul*, *în faţa*… **1.1.** Statutul lui *al* (*a*). **2.** «Prepoziţii» + adjectiv?! **3.** Obstacole relaţionale. **3.1.** De la posesiv la genitiv. **4.** Alte trăsături substantivale. **4.1.** Articularea. **4.1.1**. Aspecte particulare. **4.2.** Genul. **4.3.** Numărul. **4.4.** Cazul. **4.4.1.** De la cazul posesivului la cazul substantivelor semiindependente. **5.** Context diagnostic. **6.** Încadrare lexico-semantică. **7.** Problema statutului „hibrid”. **8.** Terminologie. **8.1.** Individualizare terminologică. **8.1.1.** Pronume semiindependente şi substantive semiindependente. **8.1.2.** De la „teorie” la „practică”. **9.** Statut funcţional. **10.** Avantajele interpretării substantivale. **11.** Concluzii.

0. INTRODUCERE

Obiectul demersului de mai jos îl constituie *(re)examinarea* aşa-numitelor „prepoziţii (locuţiuni prepoziţionale)” cu genitivul din limba română (*contra*, *împotriva*, *în faţa*, *în jurul* etc.), al căror statut gramatical (morfologic şi sintactic) nu este pe deplin clarificat, generând interpretări neunitare sau chiar contradictorii.

La modul *introductiv* în problematica acestora, reţinem două direcţii mari de abordare: una aproape *generală* şi curentă/uzuală în literatura de specialitate şi alta de *circulaţie restrânsă*, cu aderenţă redusă.

În prima se încadrează aproape toate lucrările de gramatică românească, mai vechi sau mai noi, de la tratate academice, dicţionare de terminologie lingvistică, lucrări colective sau de autor până la manuale şcolare, care, toate, acceptă oarecum

[1] Ideea statutului *substantival* al aşa-numitelor prepoziţii şi locuţiuni prepoziţionale cu genitivul a fost avansată ca ipoteză rezonabilă de către G. G. Neamţu, într-o comunicare ştiinţifică din 1994, ea îmbogăţindu-se progresiv în timp şi glisând spre certitudine, iar, din 2006/2007, au fost numite substantive „semiindependente”. Preocupările în aceeaşi direcţie ale mai tinerelor cercetătoare Diana-Maria Roman şi Lavinia Nasta, numeroasele lor observaţii de substanţă, unele deja publicate, suplimentele argumentative în consens cu ideea centrală, îmbogăţirea bibliografică, unele reorganizări de structură şi de redactare au făcut ca textul de faţă, în spiritul eticii profesionale, să aibă un autor colectiv (G. G. Neamţu, Lavinia Nasta, Diana-Maria Roman).

DACOROMANIA, serie nouă, XXVI, 2021, nr. 1, Cluj-Napoca, p. 19–61

BDD-A32497 © 2021 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:00 UTC)

axiomatic statutul prepoziţional al formaţiilor de tipul menţionat, nepunând la îndoială statutul lor categorial (prepoziţii şi locuţiuni prepoziţionale).

Plecând de la această premisă, discuţiile, şi nu puţine, vizează doar inventarul de unităţi, structura, originea şi evoluţia lor, criteriile de identificare şi deosebirea, în cazul locuţiunilor, de grupările libere de tip „prepoziţie + substantiv", statutul „articolului" din finala lor, modul de manifestare a regimului cazual, rezolvarea unor omonimii etc.

Lucrările aparţinând celei de-a doua direcţii inventariază şi speculează teoretic anumite trăsături străine clasei prepoziţiilor, înclinând spre o recategorizare (parţială sau totală) a acestora prin includerea lor în sfera substantivelor sau într-o grupă de cuvinte cu statut intermediar, hibrid.

Faptele de limbă, inclusiv trăsăturile lor atipice inventariate în linii mari, sunt aceleaşi, dar *interpretate* (total) diferit.

0.1. Opinii şi controverse

Fără a insista prea mult asupra teoriilor privitoare la aceste unităţi, reţinem că, în lingvistica românească, cele mai cunoscute interpretări morfosintactice ale structurilor menţionate sunt următoarele: a) prepoziţii/locuţiuni prepoziţionale cu genitivul; b) prepoziţii/locuţiuni prepoziţionale cu genitivul şi asocieri libere de cuvinte; c) forme intermediare; d) substantive.

(a) Din dorinţa de a crea o simetrie în sistemul limbii pe plan sintactic, Fulvia Ciobanu (1961, p. 67–77) propune un inventar bogat de locuţiuni prepoziţionale care, potrivit lingvistei, se află în raport de corespondenţă cu anumite locuţiuni conjuncţionale.

Se vorbeşte astfel despre locuţiuni prepoziţionale sociative şi instrumentale (*prin mijlocirea*, *cu ajutorul*), temporale (*în timpul*, *în vremea*, *în momentul*), cauzale (*din pricina*, *din cauza*, *sub pretextul*, *pentru motivul*), finale (*în scopul*, *în vederea*, *cu intenţia*), modale (*pe baza*, *în chipul*, *pe măsura*), de relaţie (*în privinţa*), concesive (*în ciuda*). Opinia amintită este împărtăşită de cele mai multe lucrări de gramatică (Lombard 1974, p. 361–364; Iordan, Robu 1978, p. 515; Irimia 1997, p. 313; Dimitriu 1999, p. 754–755), iar oscilaţiile de încadrare morfologică (respectiv interpretarea lor când prepoziţii, când substantive – GLR I 1966, p. 322–333 şi GLR II 1966, p. 179, 196, 198, 205)[2] sunt respinse pe motivul nerespectării unui criteriu unitar (Craşoveanu 2005, p. 20–28). La aceste locuţiuni, formate pe baza unor substantive, sunt adăugate şi aşa-numitele prepoziţii/locuţiuni provenite din „adverbe articulate", numite, uneori, şi „adverbe prepoziţionale" (Dominte 1970, p. 254) (*deasupra*, *înăuntrul*, *dedesubtul*, *înaintea*, *pe deasupra* etc.).

> *Observaţie*. Dintre autorii acestei interpretări, niciunul nu specifică unde ar trebui să fie graniţa dintre locuţiuni şi îmbinările libere de cuvinte, astfel că, în inventarul locuţiunilor, care pare a fi deschis, pot intra nenumărate substantive abstracte

[2] În principiu, în GLR, unităţile pe care le avem în vedere sunt considerate prepoziţii/locuţiuni prepoziţionale, însă, uneori, se vorbeşte şi de „locuţiuni analizabile" (*în vederea*, *în scopul*, *cu scopul*) (II, p. 179) sau de structuri care „se apropie de situaţia unor locuţiuni prepoziţionale" (*în cazul*, *în ipoteza*, *cu condiţia*) (p. 196).

BDD-A32497 © 2021 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:00 UTC)

însoțite de o prepoziție și urmate de un genitiv/adjectiv pronominal posesiv: *după/prin/cu metoda fetei/mea*, *după/prin/cu explicația fetei/mea*, *în/după/despre opinia fetei/mea* etc. O asemenea interpretare duce la crearea celei mai bogate clase de locuțiuni (practic, nelimitată).

(b) Proliferarea continuă a locuțiunilor prepoziționale cu genitivul i-a făcut pe unii lingviști să stabilească, în interiorul inventarului, anumite limite între locuțiuni și construcțiile libere. S-au propus diferite metode și criterii care să ajute la diferențierea celor două tipuri de construcții, neanalizabile (= locuțiuni) și analizabile (= unități libere). Dat fiind faptul că procedeele de delimitare diferă de la un autor la altul, inventarul locuțiunilor nu este omogen:

(b_1) Pentru ca un grup de cuvinte să aibă „interpretare monolexematică”, deci să fie locuțiune, Laura Vasiliu (1964, p. 104) impune două condiții: „1. cel puțin unul din termeni să nu apară și în afara combinației respective” și/sau „2. combinația să fie fixă”. Pe baza acestor condiții, autoarea susține că dintre construcțiile de tipul „prepoziție + substantiv articulat” cele mai multe se interpretează analitic (*din cauza*, *din josul*, *din spatele*, *în susul*, *în urma* etc.) și foarte puține, datorită caracterului fix, își merită titlul de locuțiuni (*de-a lungul*, *în privința*).

(b_2) Pentru distincția locuțiune *vs* grupare liberă, G. G. Neamțu (2014a, p. 146–148) propune utilizarea a două criterii distribuționale: combinarea cu adjectivul demonstrativ, una dintre pozițiile contextului diagnostic al substantivului, sau posibilitatea de a antepune genitivul față de substantivul din gruparea „prepoziție + substantiv articulat”. În cazul în care substantivul din grupare se supune cel puțin unuia dintre cele două teste vorbim despre o îmbinare liberă de cuvinte (*în această privință*, *în a cărui privință*). În caz contrar, gruparea rămâne fixă, deci locuțiune (**în fața aceasta*, **în a cărui față*, **în spatele acesta*, **în al cărui spate* etc.).

Observație. Se poate remarca faptul că, în funcție de metodele propuse de către cei doi lingviști, inventarul locuțiunilor se modifică: G. G. Neamțu introduce grupările *în fața*, *în spatele* între locuțiuni, iar Laura Vasiliu le consideră îmbinări libere de cuvinte.

(b_3) Ștefan Găitănaru (1995, p. 90) se arată nemulțumit de criteriile enunțate, considerând că niciuna dintre metodele descrise mai sus „nu poate fi invocată ca probă în delimitarea grupărilor monolexematice”. De aceea adoptă „principiul diferențierii (al nonidentității) semantice”, la baza căruia stau două trăsături fundamentale ale locuțiunilor în general (Dragomirescu 1963, p. 618–625): improprietate semantică („elementele lexicale capătă un înțeles impropriu: figurat sau abstract”) și privațiunea sinonimică („nu se pot substitui, decât foarte rar, cu sinonime”).

Potrivit criteriilor adoptate de către Șt. Găitănaru, *în fața* din structura *în fața casei* este locuțiune din cauza abstractizării substantivului *față* și a imposibilității de a fi înlocuit cu un sinonim („fațada”). La aceste aspecte, autorul adaugă și faptul că „statutul monolexematic nu este întotdeauna o trăsătură absolută, ci este condiționat

BDD-A32497 © 2021 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:00 UTC)

de natura substantivului în genitiv" (Găitănaru 1995, p. 91). Altfel spus, acelaşi substantiv, în acelaşi context sintactic (prepoziție + substantiv + substantiv în genitiv), poate fi element component al unei locuțiuni sau element liber, factorul decisiv al interpretării fiind criteriul diferențierii semantice, care trebuie aplicat „la fiecare context în parte": ***în mijlocul*** *oraşului* (= nu este locuțiune), ***în mijlocul*** *oamenilor* (= locuțiune) (*ibidem*).

> *Observație*. Inventarul locuțiunilor cu genitivul propus de către Găitănaru diferă de cel propus de către alți lingviști, deoarece întrebuințează criteriul semantic, criteriu combătut, de altfel, de către Laura Vasiliu (1964, p. 107, nota 14): „considerăm criteriul sensului ca neconvenabil întrucât este foarte greu de aplicat (care sunt diferențele de sens care merită să fie reținute şi care nu?) şi de aceea ne menținem la criteriile distribuționale, cu atât mai mult cu cât, în felul acesta, ne ferim de a mări în mod imprevizibil inventarul de prepoziții".

(b_4) GALR se confruntă cu aceeaşi dificultate de a delimita grupările locuționale de îmbinările libere. Printre criteriile care favorizează interpretarea locuțională a acestor construcții nu sunt enumerate elemente noi, ci sunt menționate aspecte deja amintite (invariabilitatea termenilor componenți, sensul global, comportamentul sintactic).

În plus, în GALR, se recunosc anumite etape în procesul de transformare a grupărilor de cuvinte în locuțiuni (un fel de „scală a locuționalizării"): locuțiuni propriu-zise (*în fața*, *în mijlocul*, *în pofida*, *în decursul*, *în vederea* etc.), „locuțiuni prepoziționale ori expresii cvasilocuționale" (*în cadrul*, *în contextul*, *la nivelul*, *pe baza*), îmbinări aflate „într-o fază incipientă de tranziție către locuțiune" (*în centrul*), grupări „mai apropiate de asocierile libere de cuvinte" (*din cauza*, *din pricina*, *cu scopul*, *cu excepția*, *în timpul*) (GALR I 2005, p. 611).

(c) B. B. Berceanu (1971, p. 69–70) scoate în evidență statutul gramatical *incert* al acestor unități pe care le introduce în seria categoriilor/a formelor intermediare (între prepoziție şi substantiv), considerându-le „forme de trecere" de la o parte de vorbire la alta. În procesul de tranziție, cuvintele sunt dotate cu trăsături distinctive, nespecifice părților de vorbire prototipice, fapt care îngreunează încadrarea morfologică, lăsând impresia că sunt un fel de cuvinte-hibrid. Lingvistul semnalează, totuşi, că aceste unități lingvistice se apropie de clasa substantivelor prin următoarele caracteristici:

(c_1) La fel ca substantivul, se construiesc cu genitivul (*împotriva elevului* → *cartea elevului*).

(c_2) Pot apărea atât articulate, cât şi nearticulate.

(c_3) Articolul din structura lor indică genul (feminin sau masculin).

(c_4) Se pot combina cu un adjectiv posesiv („genitiv al pronumelui personal" – *ibidem*, p. 70).

(c_5) Pot fi urmate de dativul posesiv la fel ca substantivul (*asupra-i* → *ambiția-i*).

(c_6) Formează construcții cu invariabilul *a*, „cu ajutorul căruia se formează genitivul unor nume nedeclinabile: *împrejurul a doi oameni*" (*ibidem*).

BDD-A32497 © 2021 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:00 UTC)

(c_7) Pentru a evita repetiția, aceste construcții, în coordonare, sunt substituite prin semiindependentul *al/a* (*asupra mea şi a ta*/*în jurul profesorilor şi al elevilor* → *fata mea şi a ta*/*la spectacolul profesorilor şi al elevilor*)[3].

(d) Radu I. Paul consideră că aşa-numitele prepoziții/locuțiuni prepoziționale provenite din adverbe ori prepoziții sunt „nume”. Potrivit acestuia, „articolul derivă nume din prepoziții, adverbe sau din cazuri prepoziționale ale unor nume exprimând o situație în timp sau în spațiu” („*dedesubtul* casei”, „*prin prejurul* şcoalei”, „*dinaintea* casei”, „*înapoia* carului”, „*înaintea* mea”) (Paul 1932, p. 258).

Îndoieli în privința încadrării morfologice a acestor structuri are şi Ion Coteanu, întrebându-se „dacă mai sunt într-adevăr prepoziții, şi nu au devenit substantive, căci *dedesubtul* – care nu poate fi contestat ca substantiv – are şi plural: *dedesubturi*” (Coteanu 1982, p. 264). Autorul remarcă şi faptul că unitățile în discuție se combină cu posesivele *meu*, *tău* etc. „ca şi când ar fi substantive” (*ibidem*).

(e) Argumente de natură morfosintactică îl determină pe G. G. Neamțu să reconsidere statutul gramatical al aşa-numitelor prepoziții/locuțiuni prepoziționale cu genitivul, susținând că „ele ar putea constitui o grupă specială de substantive, numite, de exemplu, *semiindependente*, individualizate semantic şi distribuțional-sintagmatic (= utilizate exclusiv la singular, în acuzativ$_3$, în principiu articulate enclitic)” (Neamțu 2014b, p. 401).

Acestui punct de vedere, cu noi argumente, se raliază Veronica Ana Vlasin (2015, p. 647–648) şi Lavinia Nasta(care numeşte aceste formații „substantive postadverbiale” – 2019b, p. 494).

(f) Într-o abordare foarte recentă, Alexandru Nicolae (2020, *passim*)[4] realizează o privire critică asupra prepozițiilor şi a locuțiunilor prepoziționale cu regim genitival (pe diverse paliere) şi avansează fără echivoc denumirea de „substantive semilexicale”, „cu sens relațional” şi formă fixă[5].

0.2. Neajunsuri

Apariția unor lucrări în care se contestă calitatea prepozițională a unităților de tipul *împotriva*, *în fața*, *în spatele* etc. este motivată prin faptul că absolutizarea criteriului semantic (= sensul global unitar al grupului, funcționarea ca un singur cuvânt/ca o simplă prepoziție/locuțiune) şi interpretarea unitară ca prepoziții/locuțiuniprepoziționale, deşi au avantajul omogenității, nu se poate susține din mai multe motive:

(1) Inventarul prepozițiilor/al locuțiunilor prepoziționale cu genitivul nu are limită, în sensul că este într-o continuă extindere.

[3] Acest inventar de trăsături, cel mai bogat din literatura de specialitate, îl preluăm şi noi, dar cu alte interpretări.

[4] Autorul a avut amabilitatea de a ne transmite textul integral din hand-out (8 pagini).

[5] Asupra unora dintre aceste trăsături vom reveni în segmentul de terminologie (*infra*, **8.1.1.**).

BDD-A32497 © 2021 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:00 UTC)

(2) O delimitare clară substantiv *vs* prepoziție/locuțiune prepozițională cu genitivul nu este posibilă, ceea ce duce la ştergerea granițelor între cele două clase de cuvinte.

(3) Diversele argumente de ordin etimologic, morfosintactic şi semantic menționate de către lingvişti (a se vedea mai jos) pledează pentru introducerea în clasa substantivului a celor mai multe locuțiuni prepoziționale cu genitivul.

(4) Principiul corespondenței elementelor locuționale la nivelurile intrapropozițional şi interpropozițional (locuțiuni conjuncționale organizate prin simetrie cu locuțiunile prepoziționale sau viceversa), oricât de „proporțional" ar organiza sistemul conectivelor din română (cu diferite subclasificări şi denumiri în funcție de sens – spațial, temporal, modal, concesiv etc.), nu este convingător, întrucât: substantivele din interiorul locuțiunilor prepoziționale admit determinanți adjectivali care se subordonează normal, prin acord, termenului regent (*din cauza* ***ta***, *din cauza* ***aceasta***), iar sensul locuțiunii reprezintă, de fapt, sensul substantivului din interiorul locuțiunii (*în preajma* – sensul local se datorează semnificației substantivului *preajmă*: „spațiu care înconjoară pe cineva sau ceva, loc sau regiune din apropierea sau din vecinătatea cuiva; împrejurime, vecinătate" – DEX 2010, s.v. *preajmă*).

Interpretarea disociată a acestor grupări, substantive ori prepoziții/locuțiuni prepoziționale, în funcție de diferite criterii şi circumstanțe, ar fi putut reprezenta o soluție plauzibilă dacă nu ar fi fost atât de subiectivă. De aceea această variantă de interpretare, în loc să clarifice problema, stârneşte mai multe confuzii, fiind controversată din cauza poziției subiective pe care o adoptă fiecare lingvist în argumentare. Printre aspectele neclare şi, prin urmare, discutabile, amintim:

(a) Criteriile de separare a locuțiunilor de construcțiile libere diferă de la o lucrare la alta.

(b) Argumentele în favoarea unui criteriu sau a unei metode de diferențiere susținute de către un anumit lingvist sunt respinse de către un altul, fiind catalogate ca neconvenabile şi, prin urmare, contraargumentate.

(c) Încadrarea unor grupuri de cuvinte în categoria locuțiunilor prepoziționale cu genitivul sau a îmbinărilor libere diferă de la un autor la altul sau chiar în lucrările aceluiaşi autor.

(d) Lipsa omogenității în stabilirea metodelor de delimitare substantiv *vs*prepoziție/locuțiune prepozițională duce la organizarea diferită a inventarului de prepoziții/locuțiuni prepoziționale cu genitivul. Se ajunge până acolo încât fiecare autor îşi creează o listă de prepoziții/locuțiuni prepoziționale cu genitivul.

(e) În ciuda criteriilor propuse, limita prepoziții/locuțiuni prepoziționale *vs* substantive continuă să fie incertă, deseori, vorbindu-se de faptul că „gradul de stabilitate a grupărilor locuționale variază de la o situație la alta" (GALR I 2005, p. 611), încadrarea morfologică fiind condiționată de un anumit context semantic care implică, în mod evident, un grad sporit de subiectivitate: ***în mijlocul*** *oraşului* (= nu este locuțiune), ***în mijlocul*** *oamenilor* (= locuțiune).

BDD-A32497 © 2021 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:00 UTC)

Toate cele de mai sus motivează reluarea mai în detaliu a problematicii acestor formații, cu aspectele lor cele mai „deviante” față de clasa prepozițiilor, în marea lor majoritate deja semnalate în literatura de specialitate, cu sau fără evidențierea consecințelor în plan teoretic. Ordinea în care sunt prezentate se bazează pe aproximarea gradului de relevanță şi a complexității interpretării.

1. DE LA *AL/A* LA *ÎN JURUL, ÎN FAȚA…*

Punctul de plecare îl constituie trăsătura *sui-generis* a acestor unități de a fi/a putea fi reprezentate prin substituirea cu posesivul *al/a* ca al doilea termen în structuri coordonate: ***în jurul*** *meu şi* ***al*** *tău*, ***în jurul*** *profesorului şi* ***al*** *elevilor săi*, ***contra*** *mea şi* ***a*** *ta*, ***contra*** *consumatorilor şi* ***a*** *traficanților de droguri*[6].

> *Notă.* Se înțelege că statutul unităților *în jurul*, *contra*, *împotriva*, *în fața* etc. este/trebuie să fie acelaşi şi în situațiile care nu conțin fenomenul coordonării şi, implicit, nici raportarea la/reluarea prin *al/a*: *Se plimbă* ***de-a lungul*** *râului.*, ***Împrejurul*** *casei are trandafiri.*, ***În fața*** *ta stă un erou.*, ***Împotriva*** *lui au votat aproape toți.*

1.1. Statutul lui *al/a*

În legătură cu interpretarea lui *al/a* din aceste structuri (coordonate), interpretare de care depinde şi cea a formațiilor date (*în jurul*, *în fața*, *contra* etc.), se cuvin spuse următoarele:

(1) În mod cert, *al (a)* substituie şi reprezintă unitățile *în jurul*, *în fața* etc., dovadă fiind echivalențele de tipul: *contra mea şi* ***a*** *ta = contra mea şi* ***contra*** *ta*; *în spatele casei şi* ***al*** *anexelor = în spatele casei şi* ***în spatele*** *anexelor.*

(2) Apariția lui *al (a)* în fața posesivului (a genitivului) este absolut normală: prin conjuncția coordonatoare *şi* se anulează contiguitatea directă de stânga a posesivului (a genitivului) cu un cuvânt articulat enclitic – condiție obligatorie pentru ocurența posesivului (a genitivului) fără *al (a)*.

(3) *Al (a)* în coordonare substituie şi reprezintă formațiile date în întregimea lor/pe toată extensiunea componentelor lor, nu doar „articolul” din finala acestora, respectiv *a* pe *-a* (*din contr**a***, *împotriv**a***, *în ciud**a*** etc.), *al* pe (*-u*)*l* (*din împrejur**ul***, *de-a lung**ul***) sau pe *-le* (*din spat**ele***).

În caz contrar, ar însemna că:

a. Articolul (enclitic) ar avea „substitute”, adică un fel de „proarticole”, sau, eventual, că *al (a)* ar fi alomorfe ale lui *-(u)l*,*-le*,*-a*, ceea ce este greu de acceptat.

b. *Al (a)* ar avea acelaşi statut şi în *cartea mea şi a ta*, *prietenul meu şi al vecinului*, ceea ce, din nou, este greu de susținut. (Urmând acest „traseu”, din aproape în aproape, am putea spune că şi în ***Cartea*** *este* ***a elevului/a sa.***, posesivul *a* reprezintă acelaşi articol enclitic *-a*.)

[6] Trăsătura este frecvent semnalată într-o formulare sau alta şi interpretată în diferite feluri.

BDD-A32497 © 2021 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:00 UTC)

(4) Exceptând calitate de formant/component în structura numeralelor ordinale (***al*** *doilea*, ***a*** *treia* etc.), situație în care nu are nimic a face cu spațiul posesivelor, în rest, *al (a)* duce cu sine obligatoriu „ideea" de posesie/este legat funciar de aceasta, indiferent de felul în care o face, situându-se pe poziția obiectului posedat fie ca „titular", fie ca dublant[7] (*Câinele său este gălăgios, în timp ce* ***al*** *meu este destul de liniştit.*, *Cel mai bun prieten* ***al*** *omului este câinele*.)

De aceea gramaticile româneşti, indiferent de orientarea teoretică şi terminologie, nu vorbesc şi de un alt tip de *al (a)* în afară de cel „posesiv". Or, în cazul de față, ca substitut al formațiilor *în jurul*, *contra* etc., „interpretate" ca prepoziții (locuțiuni prepoziționale), a-i nega lui *al (a)* această calitate ar însemna fie să-l lăsăm fără o încadrare morfologică, fie să instituim (numai pentru *al/a*) o categorie a „proprepozițiilor", niciuna dintre variante neputând fi argumentată „cât de cât".

Singura concluzie care se poate trage de aici este că *al (a)* reprezintă (în coordonare) formațiile date nu în calitatea lor de prepoziții (locuțiuni prepoziționale), ci de cuvinte care se comportă substantival, adică, altfel spus, în ciuda unor trăsături atipice, sunt *substantive*, căci numai substantivele pot fi substituite şi numai de pronume[8].

Mecanismul de substituire prin *al (a)* nu se realizează oricum, ci unidirecționat (de la stânga la dreapta) şi respectând întocmai cerințele „acordului paradigmatic" dintre un pronume şi un substantiv, între care, aici, evidente sunt categoriile de gen şi număr[9]: *în jurul…* şi *al…* (masculin/neutru, singular), *în fața…* şi *a…* (feminin, singular)[10].

Această potrivire obligatorie în gen şi număr, oricât i-am subestima relevanța, rămâne, totuşi, un acord paradigmatic, fenomen sintactic absolut exclus pentru *al (a)* ca eventuală şi insolită «proprepoziție». Prin urmare, niciuna dintre unitățile coordonate (*în jurul…* şi *al…*, *contra…* şi *a…*) nu trimite la ceea ce uzual numim „prepoziții"[11].

2. «PREPOZIȚIE» + ADJECTIV?!

Lucru îndeobşte cunoscut, unitățile *în jurul*, *împrejurul*, *contra*, *în fața* etc. se caracterizează sintagmatic/distribuțional prin aceea că sunt urmate de un posesiv sau un substantiv (pronume) în genitiv: *în jurul* ***său*** *(****elevului***, ***acestuia****)*, *în fața* ***mea*** *(****elevei***, ***oricui****)*.

[7] Vezi, în acest sens, Neamțu 2014b, p. 468–481.

[8] Că şi alte clase de cuvinte (adjective, adverbe) au substitute (din clasa proformelor) este adevărat, dar niciuna dintre acestea nu intră în discuție.

[9] Pentru categoria „cazului", vezi *infra*, **4.4.1.**, **4.4.2**.

[10] Justificarea acestui acord este aceeaşi în ***prietenul*** *meu şi* ***al*** *tău*, nu doar prin analogie formală.

[11] Pentru moment, contează mai puțin că formațiile analizate sunt compacte *vs* noncompacte (în terminologie uzuală: prepoziții *vs* locuțiuni prepoziționale).

BDD-A32497 © 2021 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:00 UTC)

Faptul că au în subordine acest tip de termeni nu este în sine ceva „special” care să le confere statut special prepoziţional, ci, dimpotrivă, le atestă în principiu apartenenţa la clasa substantivelor (comp. *cu creionul său/elevului*, *acestuia* etc., *părerea sa/elevei*, *acesteia* etc.). Aparte, în schimb, este apariţia lor „numai” însoţite de un posesiv sau un genitiv, în timp ce marele rest al substantivelor nu cunoaşte această restricţie: *casa de piatră*, *casa nouă*, *casa de vizavi*, *dorinţa de a progresa* etc.

Această particularitate distribuţională ne-a determinat cu ani în urmă să le numim „substantive semiindependente”[12], după modelul de la pronumele *al (a)* (= posesive semiindependente[13]), denumire pe care o utilizăm în continuare, ea trimiţând exclusiv la planul gramatical[14].

Dacă apariţia după aceste formaţii, considerate tradiţional prepoziţii, a unui substantiv (pronume) în genitiv, un genitiv „incontestabil”, nu este, cel puţin în aparenţă, o trăsătură prepoziţională deviantă – prepoziţiile sunt urmate prototipic de substantive care le satisfac regimul cazual, posesivul, în schimb, prin natura sa gramaticală (în expresie şi conţinut) blochează/face imposibilă logic construcţia cu o prepoziţie.

În acest sens:

(1) Lexemul posesiv din dreapta (*meu* vs *mea*, *nostru* vs *noastră* etc.) cunoaşte categoria genului (asociată cu a numărului), efect al unei potriviri obligatorii numite *acord* sintagmatic de tip *adjectival*, acord care, ca sursă, trimite/trebuie să trimită la un substantiv, aici prezent sintagmatic la modul concret/fizic, nu eliptic şi/sau inserabil: *contra mea* (nu şi: **contra meu*), *în jurul tău* (nu şi: **în jurul ta*).

Prin acest acord[15], lexemul posesiv se dovedeşte *adjectiv*, iar partenerul său de acord/sursa iradiantă a categoriilor sale gramaticale, respectiv *contra*, *împotriva*, *în spatele* etc., substantiv. (Nu există adjectiv suspendat/„în stare liberă”, care adică să nu trimită la un substantiv (pronume) sau să trimită la altă clasă de cuvinte.)

Se înţelege astfel că interpretarea substantivelor semiindependente ca prepoziţii (locuţiuni preporţionale) cu care se face acordul adjectivelor posesive nesocoteşte flagrant însuşi conceptul de acord (adjectival).

(2) Afirmaţia, aproape unanim vehiculată, potrivit căreia acest acord s-a perpetuat în română dintr-un presupus stadiu în care formaţiile numite azi locuţiuni prepoziţionale ar fi fost îmbinări libere de tip „prepoziţie + substantiv articulat” urmate de posesive firesc acordate, este amendabilă.

---

[12] Vezi Neamţu 2014b, p. 401, unde se reia afirmaţia din Neamţu 2006–2007, p. 367.

[13] Pentru *al (a)* „pronume semiindependente”, vezi SMLRC 1978, p. 178; Manoliu 1967, p. 91; Guţu Romalo 1973, p. 83, 113, 122, 136; Florea 1983, p. 18, 200, 201; Pană Dindelegan 1994, p. 39 şi urm.; DŞL 2005, s.v. *semiindependent*; GBLR 2010, p. 126–132.

[14] Pentru discuţia terminologică detaliată, vezi *infra*, **8.** şi **8.1**.

[15] Oricât de «formal» ar fi, tot acord rămâne. (Nu este mai «acordat» *mea* din *casa mea* decât *mea* din *faţa mea*.) Un cuvânt *x* este sau acordat, sau neacordat. Posesivele sunt şi au fost întotdeauna acordate, indiferent de context.

BDD-A32497 © 2021 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:00 UTC)

Din punctul nostru de vedere, este puțin probabil ca aceste formații, într-o dinamică obișnuită, în perimetrul semantic al polisemiei, al lărgirilor şi al îngustărilor de sens, cu oscilații între concret şi abstract, între lexical deplin şi lexical parțial atrofiat/semilexical[16], să fi fost percepute cândva de către vorbitori, prin simțul natural al limbii, cu totul altfel decât astăzi, când ar fi ajuns un fel de „formă fără fond", rezultat al unui decalaj ca evoluție între expresie, rămasă neschimbată, şi conținut, care s-a schimbat.

Credem, mai degrabă, că interpretarea substantivelor semiindependente ca prepoziții (locuțiuni prepoziționale) aparține gramaticienilor. Cel puțin două motivații pot fi invocate pentru această „inovație":

a. construirea cu orice preț, după modelul unor/al altor limbi, a unui sistem prepozițional triadic ca regim cazual (cu acuzativul, cu dativul, cu genitivul), între ai cărui membri se stabilesc raporturi semantice de sinonimie şi antonimie;

b. facilitatea stabilirii unor corespondențe omogene morfologic cu membrii sistemelor prepoziționale din alte limbi, element important pentru dicționare, traduceri, analize comparative.

(3) Punerea sub semnul întrebării, în pofida acordului, a calității de adjective a posesivelor, fie în totalitate, fie doar în situația aici discutată, este în cea mai mare măsură fără obiect:

a. Posesivele, în orice context, au forme acordate şi, ca atare, nu pot fi, datorită acestei trăsături, decât adjective.

b. Interpretarea lor ca eventuale forme de genitiv ale pronumelor personale încalcă o realitate obiectivă: pronumele (de orice fel) nu se acordă sintagmatic cu substantivele coprezente, ci doar paradigmatic[17].

c. Contextele comune de apariție a posesivelor şi a genitivului, inclusiv pentru cele personale, se motivează prin conținutul gramatical identic: în cadrul unei sintagme posesive (= cu adjectiv pronominal posesiv) sau genitivale (= cu genitiv), posesivul, respectiv genitivul reprezintă deopotrivă *posesorul*. Deosebirea constă în modul de realizare, ceea ce le şi ține ca fapte distincte: posesivul îl exprimă *lexical*[18], în timp ce genitivul, ca orice genitiv, inclusiv al pronumelui personal, îl realizează *gramatical*/flectival (desinențial) – a se compara *cartea sa* cu *cartea lui* (*ei*, *lor*)[19].

d. Faptul aparte la posesive este statutul lor „dual": prin acord sintagmatic, ele formal sunt *adjective*, iar, prin situarea pe poziția posesorului pe care îl reprezintă, sunt prin însuşi acest fapt şi *pronume*. De aceea denumirea lor completă este cea de „adjective pronominale posesive", în care calificativul „pronominal" nu înseamnă „provenit din pronume", ci că „este şi pronume"[20].

[16] Vezi, pentru termenul „semilexical", Nicolae 2020.

[17] Pentru *acord sintagmatic* vs *acord paradigmatic*, vezi Gruiță 1981, p. 11–24.

[18] Vezi, pentru detalii, Neamțu 2014b, p. 468–486.

[19] Informațiile gramaticale vehiculate flectival de posesiv (*meu*, *mea*, *mei*, *mele* etc.) nu privesc posesorul, ci obiectul posedat. Vezi, pentru detalii, Neamțu 2014b, p. 468–486.

[20] Posesivele în română nu sunt şi nu au fost niciodată exclusiv pronume sau exclusiv adjective.

BDD-A32497 © 2021 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:00 UTC)

e. Trecerea posesivelor la pronume personale în genitiv nu este suficient motivată nici în situația în care se află prin acord în subordinea substantivelor semiindependente/a prepozițiilor (a locuțiunilor prepoziționale) cu genitivul (*contra mea*, *în fața ta*, *în jurul său* etc.).

O asemenea reîncadrare morfologică pleacă, probabil, de la contestarea trăsăturii teoretic fundamentale de conținut – exprimarea posesorului. Raționamentul este însă de două ori deficitar:

e_1. Problema exprimării *vs* a neexprimării posesorului (într-un sens foarte larg) se pune exact în aceleaşi coordonate şi pentru genitivul pronumelor personale în această situație – comp. *în fața sa* cu *în fața ei*, *în jurul său* cu *în jurul lui* etc.: cu nimic nu este „mai posesor *vs* mai neposesor” *ei (lui)* decât *sa (său)*.

e_2. Denumirea într-un fel, şi nu într-altul este aici mai mult o chestiune de terminologie.

Strictosensu, calificativul „posesiv” trimite explicit la raportul de posesie, care reclamă un posesor şi un obiect posedat, iar, în cazul în care nu se poate vorbi de aşa ceva, avem o contradicție în termeni, pe când genitivul n-ar pune această problemă. În fapt, etimologic, termenul „genitiv”, chiar dacă mai puțin transparent astăzi, trimite tot la spațiul posesiei[21].

În concluzie, unitățile *meu*, *tău*, *său*, *mea*, *ta*, *sa*, *nostru*, *noastră*, *vostru*, *voastră* sunt în toate situațiile posesive, mai exact adjective pronominale posesive.

3. OBSTACOLE RELAȚIONALE

Interpretarea ca prepoziții (locuțiuni prepoziționale), nu ca substantive, a formațiilor *contra*, *în fața*, *în jurul* etc. generează un obstacol greu de trecut în planul *relaționării*, în primul rând, a adjectivelor pronominale posesive de după ele şi, în al doilea rând, a genitivului (substantival, pronominal), respectiv contrazice/în calcă principiul general şi fundamental al *unicității* şi al *exclusivității* mijloacelor de subordonare.

Potrivit acestuia, un cuvânt *x*, ocupant al unei poziții sintactice în *propoziție*, are un singur mijloc de subordonare/*relatem*[22] din cele patru de care dispune limba română (caz, prepoziție, acord, aderență), relateme aflate în disjuncție logică (ori…, ori…): ori caz, ori prepoziție; ori caz, ori acord; ori acord, ori prepoziție etc. (Neamțu 2014b, p. 396–397). Cu alte cuvinte, vorbim de monosubordonare (= subordonare o singură dată şi față de un singur termen care, astfel, devine regent)[23].

[21] Vezi, pentru termenul genitiv, Neamțu 2020, p. 155.

[22] Sub semnul generic „relatem” cuprindem orice segment de expresie prin care se realizează conținutul unei relații sintactice, respectiv flective, în principiu în poziție finală de cuvânt şi aglutinate, conective/conectori (prepoziții, conjuncții) şi expresia zero (= aderența). Vezi, în acest sens, Neamțu 2014b, p. 381.

[23] Un relatem al unui cuvânt, oricare ar fi el, acționează/subordonează o singură dată.

BDD-A32497 © 2021 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:00 UTC)

Or, în cazul adjectivelor pronominale posesive din structuri de tipul *oamenii din jurul său*, *maşina din faţa ta* etc., acestea ar avea manifest, din punct de vedere formal, *două* virtuale *relateme*: *acordul* (adjectival) şi *prepoziția* (locuțiune aprepozițională). În mod logic, cele două relateme *nu* pot fi deopotrivă *active* (= subordonatoare) pentru acelaşi termen, întrucât ar însemna ca funcțiile sintactice ale acestor grupări să fie «dublu subordonate» față de doi termeni regenți, prin forța lucrurilor exteriori grupării, ceea ce aici nu e cazul.

Notă. De prezența simultană a două mijloace de subordonare se vorbeşte, totuşi, în gramatica limbii române în două situații, diferite între ele, dar şi față de cea aici în discuție:

a. La „predicativul suplimentar", interpretat ca dublu subordonat, atât unui nominal, cât şi unui verb: *Fetița aleargă* ***voioasă****.*, *Fuge* ***cu sacul*** *în spate.*, *Trece strada* ***fluierând****.*, *Te văd* ***plimbându-te*** *prin parc*[24].

b. La realizarea unor complemente şi circumstanțiale prin grupări de tip „prepoziție (*de*, *din*) + adjectiv*"*: *Te ştiu* ***de mică****.*, *Plânge* ***de fericită****.*, ***De frumoasă****, e frumoasă.*, ***Din roşie****, s-a făcut verde la față.*

Soluționarea relațională a acestor structuri este una aparte, evidențiind un „decalaj" între termenul regent (= verbul) şi partenerul de acord (un nominal prezent sau inserabil). În exemplul *Ne ştim de mici.*, prepoziția *de* ar relaționa adjectivul de verb (de aici funcția de circumstanțial de timp), iar acordul cu nominalul în nominativ, aici *noi*, ar impune cazul (= nominativ, un nominativ$_2$, nu un acuzativ (Ac$_3$), cum ar cere regimul acuzatival al prepoziției*de*.)[25]. În consecință, acordul ar fi nerelațional şi, implicit, negenerator de funcție sintactică. (În caz contrar, adjectivul (prin acord) ar trebui să fie şi atribut adjectival, interpretare neconsemnată în gramatica limbii române.)

Din punctul nostru de vedere, această imixtiune a prepoziției (domeniul joncțiunii) în sfera acordului este în fapt una „aparentă": în prezența prepoziției, adjectivul încetează a mai fi adjectiv propriu-zis, recategorinsindu-se ca adjectiv substantivat, adică substantiv, printr-o conversiune nemarcată (= în lipsa convertorului obişnuit de tip „articol") (vezi Neamțu 2014b, p. 289–296)[26]. Prin urmare, nu mai putem vorbi şi de acord, ci doar de prepoziție, care, ca orice prepoziție[27], este relațională singură, aici față de verb. (Acordul este şi el relațional, dar numai în sfera adjectivalului.)

Chiar dacă am accepta, pentru o eventuală analogie, cazurile de dublă subordonare în vreo ipostază oarecare, organizarea relațională a grupărilor de tipul *oa-*

[24] Întrucât orice asemănare cu fenomenul aici discutat se exclude, nu ne oprim asupra ei.

[25] Vezi, pentru clasificarea funcțională a cazurilor în cazuri$_1$ (= fără prepoziție şi neimpuse de acestea), cazuri$_2$ (= acordate) şi cazuri$_3$ (= cu prepoziții şi impuse de acestea), Draşoveanu 1997, p. 94–101.

[26] Vezi, pentru acelaşi punct de vedere, Nicolae 2020.

[27] Prepoziția, dacă este prepoziție, întotdeauna este element subordonator, indiferent de partea de vorbire cu care apare (substantiv, pronume, numeral, formă verbală nepersonală, adverb) – aceasta este rațiunea de a fi a prepoziției. (Nu intră în discuție prepozițiile din structura apozițiilor care repetă construcția antecedentului (*Am vorbit cu Ion,* ***cu*** *vecinul său.*) şi nici prepozițiile din structura locuțiunilor adjectivale (*om în stare* ***de****…* (*om capabil* ***de****…*).) Vezi, pentru ipostaza de „opozem" a prepoziției din structura apozițiilor, Roman 2016, p. 7–25.

BDD-A32497 © 2021 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:00 UTC)

menii din jurul său, *deciziile împotriva sa* este ambiguă, contradictorie şi total diferită de a acelor discutate până aici.

(1) Pe de-o parte, dacă interpretăm, potrivit tradiției, aceste formații drept prepoziții (locuțiuni prepoziționale) ca atare, deci relateme subordonatoare (Rs) ale adjectivelor pronominale posesive față de un (alt) termen, devenit regent, ele, ca toate prepozițiile, sunt/trebuie să fie exterioare lexemelor potențate relațional (= posesivele), dar incluse în funcția, una singură, pe care o generează şi al cărei semn sunt.

Prin urmare, din punct de vedere *relațional*, statutul unei asemenea prepoziții (locuțiuni prepoziționale) ar trebui să fie identic cu al oricărei alteia: după modelul *despărțirea* (Tr) *de* (Rs) *tine* (Ts), am avea şi *campania* (Tr) *împotriva* (Rs) *ta* (Ts), adică Tr – Rs – Ts (= structura unei sintagme subordonative).

(2) Pe de altă parte, lexemele posesive considerate Ts nu pot contracta în relație, ca *adjective* ce sunt, un termen (Tr) decât prin *acord*, singurul mijloc (Rs) de care dispun, iar acest acord de tip adjectival le dirijează obligatoriu nu spre un termen exterior grupării, ci spre unul inclus în grupare. Astfel, analizând secvențele *oamenii din jurul său*, *stătea în fața mea*, avem nu **oamenii* ← *său*, **stătea* ← *mea*, ci …*din jurul* ← *său*, *în fața* ← *mea*.

Or, acest fapt contrazice statutul relațional/prepozițional pentru *în jurul*, *în fața* în raport cu posesivele: ele nu pot relaționa posesivele pentru că acestea sunt „deja” relaționate prin acord. Aceasta înseamnă că aceste formații (*în jurul*, *în fața* etc.) se relaționează pe ele însele de termenul exterior grupării, relaționare care dispune de un mijloc propriu, respectiv prepoziția (cu acuzativul) din structura lor formală[28], aici *din*, *în* (*în fața*, *din jurul*). Consecința este că ele ne apar şi în calitate de *termeni* în relație (Ts). Contradicția interpretativă este imediată: ele nu pot fi simultan şi la acelaşi nivel (= intrapropozițional) atât elemente *de relație*/relateme (R), cât şi termeni *în relație* (T)[29].

Nefiind *de* relație[30], ci *în* relație, fapt deja validat, formațiile date (*în jurul*, *în fața* etc.) nu pot fi prepoziții, ci, prin eliminare, doar substantive.

(3) În structurile cu posesive aici analizate nu avem o imixtiune a prepoziției în zona acordului (sau invers) cu prevalența uneia sau a alteia dintre ele, ci două relateme *diferite* şi *incompatibile* (prepoziție şi acord), fiecare activ relațional în sfera proprie, generând două sintagme/(Stg) subordonative (= grup bisintagmatic) cu un termen comun: *oamenii din jurul său*: Stg 1 – *oamenii* (Tr) *din* (Rs) *jurul* (Ts) şi Stg 2 – *din jurul* (Tr) *său* (Ts), cu Rs = acordul, iar temen comun = *din jurul*.

---

[28] Indiferent de modul în care este degajată/pusă în evidență. Vezi, pentru aceste ipostaze, *infra*, **4.4.**

[29] Cu totul altfel se pune problema la cuvintele „relative” (pronume, adjective pronominale, adverbe), care sunt atât relateme (R), cât şi termeni (T), dar la niveluri diferite: R la nivel interpropozițional (= în frază) şi T la nivel intrapropozițional (= în propoziție).

[30] Este unanim acceptat că prepoziția este un cuvânt *de* relație, nu *în* relație (cu…). Dacă un cuvânt este *în* relație (cu…), din punct de vedere morfologic/categorial, ar putea fi, teoretic, orice, dar nu prepoziție.

BDD-A32497 © 2021 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:00 UTC)

Organizarea relațională este cea prototipică – a se compara cu *maşina din curtea ta*: *maşina* (Tr) *din* (Rs) *curtea* (Ts) şi *din curtea* (Tr) *ta* (Ts), cu Rs = acordul, iar termen comun[31] = *din curtea*.

Ca relateme diferite, prepoziția şi acordul trimit la două clase de cuvinte relaționate diferite şi ele: unul (prepoziția), la substantiv (semiindependent), nicidecum (tot) la prepoziție, iar celălalt (acordul), la adjectiv (pronominal posesiv).

Această concluzie privind organizarea relațională prefigurează şi interpretarea ca funcții sintactice a acestor grupări (vezi *infra*, **9.**).

Notă. În practica analizei gramaticale uzuale, care nu contestă existența prepozițiilor (a locuțiunilor prepoziționale) cu genitivul, acordul adjectivelor pronominale posesive cu acestea este intuit probabil ca acord „intern" (negenerator de funcție), consumat în interiorul unității subordonate[32], şi, abia apoi, gruparea astfel constituită (= prin acord) s-ar relaționa „în întregime" cu un termen exterior ei:

oamenii din jurul său

↑ ↑ ↓
↑ ↑ ↓
↑ ←←←
↑ ↓
↑ ↓
←←←←←

Neajunsurile acestei soluții „sintetice"/de grup sunt cel puțin două:

a. Rămâne „neclar" sau neindentificat mijlocul de subordonare a acestor grupuri (cu posesive în componență), ele nefiind „locuțiuni" de niciun fel, trăsătură care să permită, eventual, invocarea unui Rs de tip „aderență" (comp. *omul* ***din fața ta*** cu *om* ***în stare*** *de*…)[33].

b. Această soluție sintetică, în cazul în care grupul are funcția de *atribut* (*votul împotriva ta*), conduce la o denumire „neobişnuită": atribut adjectival prepozițional. („Adjectival" trimite indirect, dar univoc la „acordat".)

Alăturarea celor două calificative (adjectival şi prepozițional) este la fel de aberantă în spațiul relatemelor ca cea dintre „cazual" şi prepozițional (de exemplu, atribut dativ prepozițional, atribut acuzativ prepozițional: *o victorie* ***grație ajutorului***…, *o seară* ***de vară***), nesocotind principiul unicității relatemului în subordonare[34].

[31] Nerepetarea termenului comun mai multor sintagme (întotdeauna) binare este un fapt firesc datorat continuității în desfăşurarea lineară şi unidimensională a lanțului sonor. Repetarea este posibilă, dar ea are ca efect o fracturare a continuității, de regulă cu rațiuni explicative/apozitive (*această casă înaltă – această casă, casă înaltă*).

[32] Pentru acord intern, vezi Gruiță 1981, p. 32.

[33] Vezi, pentru relatemul de tip aderență, Neamțu 2014b, p. 403–405 şi Roman 2017a, p. 245–262; 2017b, p. 782–792.

[34] Un caz „prepozițional" este unul impus ca formă de prepoziție, care face pasivă semnificația flectivului cazual. Relatemul este prepoziția, nu cazul/flectivul cazual – de aici opoziția cazuri «pure»/cazuri$_1$/cazuri neprepoziționale (100% relațional-funcționale) *vs* cazuri$_3$/cazuri prepoziționale (zero relațional-funcționale).

BDD-A32497 © 2021 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:00 UTC)

3.1. De la posesiv la genitiv

Dacă statutul adjectival al posesivelor obligă la reconsiderarea prepoziţiilor (a locuţiunilor prepoziţionale) cu genitivul, respectiv la interpretarea lor ca substantive, termeni regenţi şi parteneri de acord pentru posesive, o consecvenţă de logică gramaticală reclamă o operaţie identică şi în situaţia în care acestea sunt urmate de *substantive* (*pronume*) în ***genitiv***: *campania împotriva fumatului*, *copacul din fundul grădinii*, *studenţii din jurul lui* (*ei*, *lor* etc.)[35].

În acest sens:

(1) Deosebirea dintre aceste structuri şi cele cu posesive nu priveşte în realitate unităţile *împotriva*, *în faţa*, *în spatele* etc., care rămân aceleaşi din toate punctele de vedere, ci statutul categorial/morfologic al subordonaţilor: adjective *vs* substantive (pronume) în genitiv.

(2) Apariţia deopotrivă după *contra*, *împotriva*, *împrejurul* etc. a unui adjectiv pronominal posesiv sau a unui genitiv este întru totul justificată în latura de *conţinut*, unul identic, dar, cum deja s-a menţionat, diferit exprimat: „lexical” la posesive, „gramatical” la genitiv.

O analogie cu structuri echivalente în conţinut posesiv, dar care nu comportă «discuţii» ca interpretare, de genul *prietenul său* şi *prietenul lui* (*profesorului*), este concludentă: *său* şi *lui* (*profesorului*) se poziţionează identic gramatical faţă de *prietenul*, rămas acelaşi.

Mutatis mutandis, acelaşi rămâne *în jurul* din *Se învârtea în jurul său*. cu cel din *Se învârtea în jurul lui* (*ei*, *problemei* etc.).

(3) Nota distribuţională comună şi definitorie pentru posesiv şi genitiv este contextul „substantiv articulat enclitic în vecinătate/contiguitate directă de stânga”[36], iar formaţiile *în faţa*, *de-a lungul* etc. nu fac excepţie, constituind acelaşi context.

(4) La fel ca la posesivele subordonate prin relatemul propriu, acordul adjectival (= desinenţele adjectivale), singurul pe care îl au, şi în cazul sintagmelor genitivale (cu Ts = substantive/pronume în genitiv), subordonarea are un relatem propriu, unul singur, cazul genitiv$_1$ (flectivele de genitiv). În aceste coordonate, nici în structurile cu substantive semiindependente urmate de un genitiv, lucrurile nu stau altfel din punct de vedere relaţional.

Prin urmare, într-un grup sintagmatic de tipul *plimbările în susul râului*, avem: Stg 1: *plimbările* (Tr) *în* (Rs) *susul* (Ts) şi Stg 2: *în susul* (Tr) *râului* (Ts), cu Rs = flectivul genitival (*-lui*)[37].

---

[35] De la apariţia obligatorie după ele a unui genitiv le vine şi numele curent: prepoziţii (locuţiuniprepoziţionale) cu genitivul/de genitiv/cu regim genitival. (De aceea apariţia lor şi cu un posesiv, nicidecum în genitiv (vezi *infra*, **4.4.1.**), este văzută, mai degrabă, ca o excepţie/o abatere de la regimul lor firesc, taxată uneori drept regim *„blocat”/suspendat/pasiv*.)

[36] Instituirea unei „cronologii” în funcţionarea acestui context, respectiv apariţia dintâi a substantivelor (a pronumelor) în genitiv şi, ulterior, după modelul lor, a posesivelor (sau invers) este mai puţin importantă. În ceea ce ne priveşte, credem că realizarea în expresie a „posesorului” în cele două ipostaze morfologice este simultană – aşa a funcţionat ca geneză şi la fel funcţionează şi astăzi.

[37] Flectivele cazuale, indiferent dacă sunt sau nu relaţionale (Rs sau nonRs), se află, cu excepţii neglijabile, în poziţie enclitică faţă de substantive sau pronume şi contopite/aglutinate cu acestea.

BDD-A32497 © 2021 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:00 UTC)

Notă. Spre deosebire de marele rest al substantivelor, la care prepoziția apare ca segment nelegat/neinclus în corpul lor fonetic, unele substantive semiindependente (*împotriva*, *împrejurul*, *contra* etc.) au prepoziția altfel pusă în evidență, dar tot relațională (Rs) rămâne (vezi, pentru aceste situații, *infra*, **4.4.1.**).

Drept concluzie la cele prezentate aici sub **3.**, examinarea din punct de vedere relațional a aşa-numitelor prepoziții (locuțiuni prepoziționale) cu genitivul nu le validează propriu-zis statutul relațional/prepozițional.

4. ALTE TRĂSĂTURI SUBSTANTIVALE

Spre acelaşi statut substantival, nu prepozițional, conduc şi alte trăsături ale acestor formații, dintre care, unele consemnate în literatura de specialitate, reținem:

4.1. Articularea

Urmate de posesive sau genitive, ele apar, ca toate substantivele, numai ***articulate enclitic***[38]: comp. *înainte**a*** cu *în parte**a**, în jur**ul*** cu *în oraş**ul***, *în spate**le*** cu *pe perete**le*** etc. (De altfel, chiar susținătorii caracterului lor prepozițional evidențiază proveniența celor mai multe din substantive «indiscutabile» articulate sau cuvinte substantivate prin articulare.)

Or, articolul în română (şi nu numai) este, prin excelență, «semnul» substantivului, fie el substantiv de origine, fie obținut prin conversiune marcată (prin articol) de la cuvinte «nesubstantivale» (adjective, adverbe, pronume etc.: *bine**le***, *frumos**ul***, ***eul*** (poetului), *în sine**a***(lui), *of**ul*** etc.).

Contestarea în cazul substantivelor semiindependente a statutului de articole pentru secvențele terminale -(*u*)*l*, -*a*,-*le* şi trecerea lor în categoria *formanților* prepoziționali (= forme doar omonime cu articolul) sunt vulnerabile din mai multe puncte de vedere:

(1) Se bazează pe un raționament deficitar, respectiv acceptarea ca *premisă sigură* că aceste formații (*în jurul*, *împrejurul*, *în fața* etc.) sunt prepoziții (locuțiuni prepoziționale), clasă de cuvinte căreia îi este străină articularea.

Dacă plecăm, în schimb, de la premisa inversă, şi anume că avem a face cu substantive, chiar dacă atipice, nu le mai putem contesta secvențelor finale calitatea de articole.

Degajarea lor, acolo unde fonetic este posibilă, se face prin deglutinare. (La adjective, Rs îl constituie desinențele/flectivele de gen, număr şi caz (= categorii secunde/categorii$_2$, principial în realizare sincretică).) Pentru includerea deopotrivă (cu rang egal) a flectivelor cazuale/a cazurilor$_1$ şi a prepozițiilor în clasa relatemelor subordonatoare (Rs), vezi Draşoveanu 1997, p. 27.

[38] Apariția lor articulate, dar şi nearticulate cu un dativ posesiv, aşa-numitul dativ posesiv adnominal/adsubstantival (*în juru-i*, *împotriva-i/împotrivă-i*, *în contră-i/în contra-i* etc.) nu le infirmă statutul substantival. (Dacă în asemenea situații am avea „prepoziții", ar trebui să vorbim de un dativ posesiv „adprepozițional".)

BDD-A32497 © 2021 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:00 UTC)

(2) Lăsând provizoriu la o parte latura de conținut (= determinarea), aceste secvențe (-(*u*)*l*, -*a*, -*le*) numai ca *articole* ale substantivului constituie *contextul* posesivului/al genitivului. (Acesta este unul dintre rolurile articolului.)

Dacă, într-adevăr, nu ar fi articole „reale”[39], ci formanți ai unei clase de cuvinte, nu ar trebui ca lexemele ce le conțin (= substantivele semiindependente) să aibă în subordine directă posesive/genitive (*în jurul parcului/său*), ci doar în prezența lui *al (a)*[40], ceea ce este exclus: **în jurul al meu/său*. A se compara cu «adevărații» formanți: (*vre)un**ul** al meu*, *alt**ul** al colegului*[41], nu și: **(vre)unul meu*,**altul colegului*[42].

(3) Acceptând secvențele terminale -(*u*)*l*, -*a*, -*le* cu acest statut (= articole, nu formanți), fenomenul substantivizării prin articulare nu mai validează o „excepție”[43] de proporții, și anume «prepoziționalizarea» unor adverbe și locuțiuni adverbiale[44]: *înainte* > *înaintea*, *în față* > *în fața*, *în jur* > *în jurul* etc. Cu alte cuvinte, ar fi o clasă de prepoziții (locuțiuni prepoziționale) «postadverbiale».

Dimpotrivă, utilizându-se același criteriu al proveniență adverbiale, acolo unde este cazul, dar plecând de la altă premisă (-*a*, -(*u*)*l*, -*le* = articole), aceleași formații au fost numite substantive *postadverbiale*, după un model terminologic deja existent (postverbal, postadjectival etc.) (vezi Nasta 2019b, p. 491–496).

4.1.1. Aspecte particulare

În legătură cu articularea mai aparte a acestor unități și locul lor în sistem din acest punct de vedere, mai reținem:

(1) Interpretarea ca substantive articulate enclitic în contextul dat s-ar părea că nu poate da socoteală de absența/imposibilitatea formelor cu articol nehotărât (proclitic), corelative fără schimbări de sens: *contra*, dar **o contră*, *împotriva*, dar **o împotrivă*, *înaintea*, dar **un/o înainte*, *în fața*, dar **în(tr)-o față*, *în jurul*, dar **în(tr)-un jur* etc.

Observație. O situație aparte, inversă celei menționate mai sus, se întâlnește și la anumite substantive comune, derivate sau compuse „afective”: *buftea*, *mutulică*,

[39] Formularea „articol real” îi aparține lui Nicolae 2020.

[40] Pentru discuția de față prezintă importanță nesemnifiativă interpretarea acestui *al (a)*: pronume posesiv „dublant” (vezi Neamțu 2014b, p. 468–486) sau marcă/articol posesiv (genitival) (vezi GBLR 2010, p. 61–62, 124, 128, 131).

[41] Vezi, pentru argument și exemplu, Nicolae 2020.

[42] Tot formanții (obligatorii) sunt secvențele date și în structura pronumelor *dânsul (dânsa*, *dânșii*, *dânsele)* și a numeralelor colective *ambii (ambele)*.

[43] Cealaltă excepție, a doua, motivată în linii mari la fel, respectiv prin interpretarea secvenței finale -*a* ca formant, nu ca articol, vizează «adverbializarea», în anumite contexte, a unor substantive cu sens temporal (*vara*, *noaptea*, *joia* etc.). O serie de argumente fac însă discutabilă această glisare a substantivelor dintr-un *acuzativ al timpului* spre adverbe temporale iterative – vezi, în acest sens, Neamțu 2014b, p. 72–81.

[44] Este un loc comun afirmația că (foarte) multe prepoziții și locuțiuni prepoziționale provin, mai ales în limba română contemporană, din adverbe și locuțiuni adverbiale (preponderent de loc și de timp).

BDD-A32497 © 2021 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:00 UTC)

gură-cască, *încurcă-lume*, *papă-lapte*, *pierde-vară*, *târâie-brâu* etc. Acestea, deşi acceptă nedefinitul *un/o*, nu apar în varianta unei determinări definite. Totuşi, ele sunt integrate în marea clasă a substantivului (vezi GALR I 2005, p. 65).

Incapacitatea de a se combina cu nedefinitul *un/o* poate fi socotită, mai degrabă, o restricţie de tip sintactic specifică şi substantivelor masive (*ibidem*, p. 107). Acestea, în condiţiile ataşării unui atribut, ar putea accepta combinarea cu nedefinitul *un/o*, cu menţiunea că „deplasează sensul substantivului spre citirea non-masivă" (GBLR 2010, p. 72) (*Bea un vin bun*.). Cu alte cuvinte, în asemenea situaţii, nedefinitul are rol de „subclasificator" substantival, marcând o conversiune în interiorul unei subspecii substantivale: „conversiunea substantiv masiv – substantiv numărabil" (Nedelcu 2006, p. 85). Trecerea numelui masiv spre nonmasiv, atrage atenţia Isabela Nedelcu, este posibilă doar „în prezenţa modificatorului", care, dacă lipseşte (în construcţii exclamative de tipul *Am băut un vin!*...), trebuie subînţeles (*ibidem*, p. 86).

La fel ca substantivele masive, unele substantive abstracte, cele nonnumărabile[45], nu acceptă nedefinitul *un/o* (**o chimie*, **o fizică*, **un curaj* etc.), decât în prezenţa unui atribut (*Are un curaj nemaipomenit*.). Restricţii de combinare cu nedefinitul *un/o* au şi substantivele relaţionale unice şi cele proprii[46].

(2) Articularea proclitică este posibilă doar ca fapt de metalimbaj: *un „înainte"*, *„un „înapoi"*, *un „contra*", *un „în jurul"*, *un „în faţa"* etc. (comp. cu *un „pe"*, *un „fără îndoială"*, *un „iartă-mă"* etc.), articulare care are ca rezultat substantive.

Între sensul gramatical de gen (masc./fem.) al articolului şi al cuvântului articulat nu este nicio legătură.

Fiind situate la niveluri diferite de limbaj, formele articulate enclitic (*înapoia*, *înaintea*…) şi cele articulate proclitic (*un „înapoi"*, *un „înainte"* …) nu sunt direct opozabile şi nici nu aparţin aceleiaşi paradigme. De altfel, ca fapt de metalimbaj, articularea proclitică nu exclude articularea enclitică: *un „înapoia"*, *un „în jurul"*, *un „înaintea"*, *un „în faţa"* etc. (Articolul *un*, cu formă unică de masculin (neutru) singular, nu are, ca gen gramatical, nicio legătură cu segmentele terminale *-a*, *-ul*, *-le*).

(3) Opoziţia formală „nearticulat *vs* articulat enclitic", acolo unde apare/este posibilă (*înainte* vs *înaintea*, *în faţa* vs *în faţă*, *în jur* vs *în jurul*, *în spate* vs *în spatele*…), este străină categoriei determinării, adică nu se asociază cu valorile (normal) aferente „nedeterminat" *vs* „determinat definit", deoarece unităţile din cuplu aparţin la două clase de cuvinte, respectiv adverbe/locuţiuni adverbiale *vs* „substantive".

Notă. Problema se pune în acelaşi fel şi în varianta interpretării formelor articulate ca prepoziţii/locuţiuni prepoziţionale, opoziţia stabilindu-se tot între două clase diferite de cuvinte (adverbe *vs* prepoziţii).

[45] Pentru distincţia substantive abstracte numărabile – substantive abstracte nonnumărabile, vezi GALR I 2005, p. 103–105.

[46] Pentru situaţiile excepţionale în care substantivele relaţionale şi cele proprii permit asocierea cu nedefinitul *un/o*, vezi GBLR 2010, p. 74–75, 77–78.

BDD-A32497 © 2021 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:00 UTC)

(4) Lăsând la o parte discuțiile privind obiecțiile care se aduc categoriei gramaticale a determinării şi membrilor ei (vezi Neamțu 2014b, p. 270–281; Nasta 2019a, *passim*), amintim că, în această situație, a nesatisfacerii opoziției „nearticulat*vs* articulat enclitic”, se află, în contexte specifice, mai multe substantive: cele în vocativ; cele în genitiv/dativ (care cunosc exclusiv varianta articulată, fie ea directă sau indirectă[47]); substantivele în acuzativ cu prepoziție (nedeterminate lexico-gramatical) care cunosc doar varianta nearticulată (în unele situații, fac excepție propozițiile*ca* şi *cu* – GBLR 2010, p. 91), substantivele în nominativ/acuzativ determinate de un adjectiv pronominal/numeral presubstantival (care cunosc doar varianta nearticulată – excepție făcând *însuşi*, *tot*, *amândoi*, *tustrei* care cer articularea substantivului); substantivele în nominativ sau acuzativ (nedeterminate sintactic) care ocupă „poziții sintactice predicative, care desemnează o *proprietate*” (*ibidem*, p. 365) au formă nearticulată (*El este director*., *A venit ca director*.)[48]; substantivele masive şi cele abstracte nedeterminate pe poziția de complement argumental[49] tind să fie folosite exclusiv fără articol, necunoscând perechea opozitivă (*Se mănâncă peşte*.; *Îți trebuie curaj să faci asta*.) (GBLR 2010, p. 367); substantivele comune feminine mai noi (de exemplu, *moca*, *nirvana*, *agorá*, *papá*, *marijuana*, *cola*, *coca* etc.), la care opoziția articulat/nearticulat se suspendă, iar „flectivul mixt *-a* indică acelaşi grad de cunoaştere (individualizare)” (Dimitriu 1999, p. 151) (aceste substantive reprezentând „un caz de neutralizare” (Vasiliu 1983, p. 496) a formei articulat-nearticulat) (Nasta 2019a, p. 154–156).

Dintre aceste exemple, construcțiile de tipul *în fața*, *în spatele* etc. se aseamănă cu substantivele în acuzativ$_3$ cu un determinant/subordonat, care devin obligatoriu articulate (*Stă în piscină*., dar *Stă în piscina mea/prietenului meu*.; comp. cu *Stă în față*., dar *Stă în fața mea/prietenului meu*.). Deosebirea este că, în absența articolului definit, substantivul „în fața” devine adverb/locuțiune adverbială („în față”).

(5) Chiar acceptând, la unele, variația formală „articulate enclitic *vs* nearticulat” în cadrul aceluiaşi statut morfologic, fie de prepoziții, fie de substantive, acestea nu se asociază aici cu valorile „determinat definit vs nedeterminat”: *în fața mea* vs *în față-mi*, *contra-i* vs *contra sa*, *înaintea mea* vs *înainte-mi*, *în spatele meu* vs *în spatele-mi*, *în ciuda ta* vs *în ciuda-ți* (comp., similar, cu: *din partea mea* vs *din parte-mi*, *cu sora mea* vs *cu soră-mea*, *despre fratele meu* vs *despre frate-meu*…).

Prin urmare, cele două „deviații majore” de la statutul standard/prototipic al substantivului – imposibilitatea articulării proclitice şi absența categoriei determi-

[47] Articularea indirectă „constă în utilizarea formelor acestui articol în poziția proclitică şi neconjunctă la substantivul articulat, dar conjunctă la finala formei flexionare a adjectivului determinat calificativ antepus substantivului” (Zugun 1985, p. 28; pentru distincția articulare directă – articulare indirectă, vezi *ibidem*, p. 29–30).

[48] Pentru exemplificarea substantivelor după funcția sintactică pe care o îndeplinesc, vezi SMLRC 1967, p. 172–174.

[49] Potrivit GBLR 2010, p. 656, complementul argumental este constituentul matricial, „obligatoriu din punct de vedere sintactico-semantic, cerut de un centru predicativ”.

BDD-A32497 © 2021 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:00 UTC)

nării, cu membrii bine-cunoscuți, nu transformă aceste construcții în substantive unicat, ci le încadrează în seria substantivelor neprototipice, alături de multe altele.

4.2. Genul

Consecință a imposibilității de a se combina cu adjective demonstrativ şi/sau calificative, două dintre cele trei contexte diagnostice ale substantivului şi a calității de „substantive" nonnumărabile, utilizate aici doar cu formă de singular, este şi caracterul lor aparte în privința categoriei *genului*, respectiv identificarea/stabilirea practică a acestuia.

Cu privire la aspectul din urmă, este evident că nu ne punem baza pe contextele obişnuite pentru membrii acestei categorii, nici în variantă clasică şcolară (contextul cu numeralul cardinal – masculin: # *un*– # vs # *doi*– #; feminin: # *o*– # vs # *două* – # ; neutru: # *un*– # vs # *două*– #) şi nici în variantă structuralistă (contextul cu demonstrativul – masculin: # *aceşti*– #; feminin: # *această*– #; neutru: # *acest* – #/ # *aceste* – #).

De aceea vorbitorul/analistul trebuie să facă apel la alte procedee atipice pentru a stabili genul, procedee determinate de *originea* şi *structura* uneia sau a alteia dintre formații, genul formal al segmentului terminal şi al adjectivului pronominal posesiv de după ele.

Deosebim aici trei categorii:

a. La grupările care conțin în structura lor un substantiv primar/absolut (= neobținut prin vreun mijloc oarecare (derivare, conversiune) de la un alt cuvânt), pe care îl întâlnim şi în afara acestei situații (= indiscutabil… substantiv), este normal ca genul să fie perpetuat din ipostaza de origine, iar elementele determinative imediate (articolul enclitic şi lexemul posesiv) nu îi infirmă acest statut: *în fața* – fem. (vezi subst. *față*), *înciuda* –fem. (vezi subst. *ciudă*), *în vederea* – fem. (vezi subst. *vedere*), *în locul* – neutru (vezi subst. *loc*), *în jurul/împrejurul* – neutru (vezi subst. *jur*), *în spatele* – neutru (vezi subst. *spatele*) etc.

b. În mod similar se pune problema la formațiile care au în structura lor un adjectiv (adverb) substantiv(iz)at:

– de genul neutru: – toate cele terminate în *-ul* (*de-a lung**ul***, *de-a lat**ul***, *în curs**ul***, *în jur**ul***, *în drept**ul*** etc.);

– de genul feminin: toate cele terminate în *-a*: *în dreapt**a***, *la stâng**a*** etc. (folosite şi ca locuțiuni adverbiale).

c. Un număr restrâns de formații nu au la bază/în structură substantive sau cuvinte substantivizate: *asupra*, *contra*, *deasupra*, *înapoia*, *înaintea*, *în afara* etc. La acestea, singurele elemente pozitive care le indică genul (= feminin) sunt articolul *-a* din finala lor şi adjectivele pronominale posesive de după ele: *contr**a mea***, *înapoi**ata***, *în afar**a noastră*** etc. (Cu câteva excepții neglijabile, encliticul *-a* la substantive este semnul prin excelență al femininului.)

La aceeaşi concluzie, feminin, conduce şi analogia formală şi/sau semantic-funcțională cu cele de la (a) şi (b): comp. *înaintea* cu *în fața*, *împotriva/contra* cu *în*

BDD-A32497 © 2021 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:00 UTC)

ciuda. În concluzie, aceste formații, ca «substantive», sunt numai de genul feminin (= toate cele terminate în *-a*) sau neutru (= toate cele terminate în *-ul*, *-le*), nu şi de genul masculin. (Trăsătura de *nonanimate* şi justifică în parte acest lucru.)

4.3. Numărul

În termeni similari se pune problema categoriei numărului, respectiv *singular*, calitate uşor verificabilă fie prin acordul adjectivului pronominal posesiv cu forme de singular (*în fața mea*, nu şi **în fața mele*; *în jurul meu*, nu şi **în jurul mei*), fie prin segmentele terminale de tip articol *(-a*, *-*(*u*)*l*, *-le*), specifice unui singular articulat.

Deosebim două situații:

(1) Formațiile, în principiu noncompacte, în structura cărora există de la origine un substantiv sau un cuvânt substantivizat (*în fața*, *în ciuda*, *în vederea*, *în jurul*, *în susul*, *din pricina* etc.), statut pe care şi-l menține neschimbat.

Aparte la acestea este nu că sunt la singular, un singular substantival justificat etimologic şi perpetuat ca atare până astăzi, ci că, în situația dată, apar numai cu forma de singular (= *singularia tantum*), fără opozantul firesc, pluralul. (În afara acestui context, cele mai multe apar cu ambii membri ai categoriei numărului, singular *vs* plural: *față* vs *fețe*, *vedere* vs *vederi*, *privință* vs *privințe*, *pricină* vs *pricine* etc.).

Această fixare în forma de singular nu este, totuşi, în măsură să le anuleze statutul substantival:

a. Analizând unele clase semantico-gramaticale de substantive ale limbii române precum abstractele, masivele, cele proprii etc., se observă că au o notă comună – sunt în mare măsură defective de plural (GALR I 2005, p. 102–128).

b. În română există tendința de a crea forme de plural pentru unele substantive definite ca „singularia tantum” (*carne–cărnuri*, *brânză–brânzeturi*, *bunătate–bunătăți*, *finețe–finețuri*), însă pluralul format marchează modificări semantice (*brânzeturi*, *cărnuri* = „sortimente, tipuri, feluri de mâncare, carne”), iar, în cazul substantivelor abstracte, pluralul nuanțează o concretizare a sensului (*bunătăți* = „mâncare ori băutură bună”, *finețuri* = „rafinamente”) (vezi Carabulea 1986, p. 380–381; GALR I 2005, p. 105; GBLR 2010, p. 73). Despre aceleaşi concretizări semantice am putea vorbi şi în cazul unităților analizate, în situațiile în care acestea pot avea forme de plural.

(2) A doua categorie o reprezintă formațiile în general „compacte” care, *stricto sensu*, nu au la origine substantive şi, prin urmare, nu perpetuează un singular: *contra*, *asupra*, *înaintea*, *în afara* etc.

La acestea vorbim, totuşi, de număr (= singular) prin analogie cu prima categorie, analogie bazată pe relații de sinonimie sau antonimie şi comportamentul identic în raport cu un posesiv sau un genitiv, uniformizând astfel analiza (= soluție unitară).

BDD-A32497 © 2021 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:00 UTC)

4.4. Cazul

Atribuind unităților *contra*, *în fața*, *în jurul*, *în spatele* etc. gen şi număr (vezi *supra*, **4.2.**, **4.3.**), categorii intrinsece numelui (= de tip nominal), suntem obligați să le acceptăm şi o a treia categorie, *cazul*, despre care, cu puține excepții, nu se vorbeşte tranşant în gramatica limbii române.

Examinarea *existenței* vs a *nonexistenței* cazului[50] la acestea se poate realiza din mai multe perspective:

a. Una, de principiu, *teoretică* şi generală: ca substantive trebuie să aibă caz, excluzându-se ipoteza „formă acazuală". (*Sincretismul* celor trei categorii gramaticale substantivale nu lasă „cale de întoarcere".)

b. Alta *aplicată*: categoria cazului trebui să se fenomenalizeze printr-unul dintre membrii săi, un caz *anume*.

4.4.1. De la cazul posesivului la cazul substantivului

Reținând, din punct de vedere distribuțional, apariția după ele a unui adjectiv pronominal posesiv, obligatoriu şi integral acordat, înseamnă că, la fel ca toate substantivele, acestea transmit adjectivelor şi categoria cazului, ceea ce presupune că ele însele au această categorie.

A le nega acestora cazul, indiferent cum este pus în evidență, şi, implicit, calitățile substantivale, ar conduce automat şi la negarea statutului adjectival al posesivelor de după ele şi la imposibilitatea de a le explica şi a le justifica forma cazuală (obligatorie), căci:

(1) Adjective fără caz, indiferent de felul şi originea lor, nu există.

(2) Adjectivul nu poate avea decât un caz secund/caz_2/caz acordat.

(3) Un caz_2 nu poate fi justificat decât prin existența cazului-sursă, pe care adjectivul să-l preia şi să-l repete prin acord. (În lipsa unui caz_1 sau caz_3, nu poate exista un caz_2.)

(4) Potrivit oricărei gramatici, indiferent de orientare, categoria cazului (= caz_1 şi caz_3) nu o poate avea decât un substantival (substantiv, pronume, numeral).

Se vede, astfel, că cele două tipuri de calități, respectiv adjectivale pentru posesiv şi substantivale pentru *în fața*, *în jurul* etc., se sprijină reciproc.

> *Observația 1*. Dacă aceste unități ar fi urmate în română doar de un substantival în genitiv sau în alte cazuri, ca în multe alte limbi, nu şi de adjective (pronominale posesive), probabil nici nu s-ar mai pune/nu s-ar fi pus problema calității lor substantivale şi, aferentă acesteia, nici cea a cazului – comp. rom. *contra mea* (*mea* = adjectiv, Ac_2) cu fr. *contre moi* (*moi* = pronume personal, nu adjectiv), germ. *gegenmich* (*mich* = pronume personal, Ac, nu adjectiv); comp. rom. *înaintea mea* (*mea* = adjectiv, Ac_2) cu fr. *devant moi* (*moi* = pronume personal, nu adjectiv), germ. *vor mir* (*mir* = pronume personal, dativ, nu adjectiv).

[50] Dată fiind calitatea cazului de categorie gramaticală, relațională în română, se înțelege că de atribuirea *vs*nonatribuirea pentru aceste formații a unui caz depinde direct şi statutul lor funcțional.

BDD-A32497 © 2021 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:00 UTC)

Observaţia 2. Apariţia adjectivelor pronominale posesive cu substantive semiindependente şi dominate prin acord de acestea (*contra mea*, *în jurul tău* etc.) poate fi considerată o trăsătură individualizatoare a limbii române.

Forma cazuală a adjectivului pronominal posesiv de NAc trimite la o formă identică (NAc) şi la substantive semiindependente, nicidecum GD[51].

Fiind integrată sintagmatic (= *în* relaţie), această unică formă actualizează numai unul dintre cei doi membri ai categoriei, fie nominativul, fie acuzativul (prepoziţional *vs* neprepoziţional), nu simultan pe amândoi sau pe niciunul.

Din motive lesne de înţeles, nominativul se exclude, mai rămânând acuzativul. Deşi pe anumite segmente implică „artificii de analiză”, operaţia de identificare a acuzativului prepoziţional (Ac_3) (nu neprepoziţional) este, în latura de expresie/de structură a expresiei, relativ „simplă”.

După gradul de „evidenţă” a acestui acuzativ prepoziţional, deosebim trei grupe:

a. La formaţiile noncompacte, cele numite tradiţional „locuţiuni”, lucrurile sunt foarte simple: ele sunt grupări formate dintr-o prepoziţie cu regim acuzatival, de regulă *în* sau *de(-a)*, în capul grupării, poziţie firească prepoziţiei, şi un substantiv/cuvânt substantivat (de origine) în formă articulată: *în faţa*, *în ciuda*, *în pofida*, *în vederea*, *în mijlocul*, *în lungul*, *în susul*, *în josul*, *în dreptul*, *în locul*, *în spatele*, *de-a lungul*, *de-a latul* etc.[52] – comp. *cu în casa*, *în curtea*, *în grădina*, *în oraşul*.

b. La formaţiile compacte, cu prepoziţia, ca element iniţial, aglutinată cu segmentul următor „articulat”, pe poziţie substantivală, dar la origine adverb sau (tot) prepoziţie, acuzativul prepoziţional poate fi pus în evidenţă numai prin *deglutinare*. Aşa sunt ***în****aintea* (< *in* + *ab* + *ante*), ***din****aintea* (*de* + *înaintea* (< *in* + *ab* + *ante*)), ***în****apoia*, ***îm****prejurul*, ***a****supra* (< *ad* + *super*), ***de****asupra* (< *de* + *asupra* (< *ad* + *super*)) etc.[53]

Observaţia 1. Formele «nearticulate», cu aceeaşi prepoziţie ca segment iniţial (aglutinat), funcţionează ca adverbe (*înapoi*, *înainte*, *împotrivă*, *împrejur*…), nepunând problema cazului, la fel ca orice combinaţie de tip „prepoziţie (neaglutinată) + adverb” (*de aici*, *pe acolo*, *în sus*…).

Observaţia 2. Formele articulate *deasupra*, *de-a lungul*, *de-a latul* pot funcţiona şi adverbial (*A pus pachetul deasupra.*), distincţia adverb *vs* substantiv realizându-se sintagmatic.

[51] Faptul că posesivul nu este în genitiv (dativ) se impune prin forţa evidenţei: posesivul *mea*, de exemplu, are forma de genitiv (dativ) *mele* (*coperta cărţii* ***mele***), ceea ce, în situaţia de faţă, se exclude: *contra* ***mea***, nu **contra* ***mele***. (Posesivul se acordă cu *contra* în calitatea acestui cuvânt de substantiv, nu de prepoziţie, cu care nu se acordă niciodată nimic.)

[52] Poziţie aparte face gruparea *în afara*, fără componentă substantivală. (Ar putea recomanda $DOOM_2$ scrierea, pentru uniformizare, într-un singur cuvânt?!)

[53] Formaţia *împotriva* are la bază substantivul *potrivă/potriva* (vezi *pe potrivă*, *pe potriva*), cu care stabileşte un raport de antonimie.

BDD-A32497 © 2021 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:00 UTC)

c. La unitatea *contra*, formație neologică polisemantică (< fr. *contre*) şi neanalizabilă, acuzativul prepoziţional este imposibil de argumentat dacă avem în vedere exclusiv corpul ei fonetic, dar acceptabil/vizibil, dacă admitem elipsa prepoziției *în* (*contra* = *încontra*) şi/sau analogia cu unitatea (contextual) sinonimă *împotriva.* (Doar în aceste condiții şi cu acestea artificii se poate vorbi şi aici de un acuzativ prepoziţional.)

Observația 1. Contra în anumite tratate apare cu regim dublu: o utilizare extinsă în care impune cazul G şi o alta, mai puțin frecventă, cu nominalul asociat în Ac (*tată* ***contra*** *fiu*) (GALR I 2005, p. 613).

Observația 2. Evidențierea prepoziției prin deglutinare şi, de aici, a acuzativului$_3$ este posibilă la formațiile compacte doar în plan *diacronic*. În plan sincronic, acest procedeu *sui-generis* are un neajuns major: plasează pe poziția postprepoziţională/substantivală segmente care nu sunt reperabile ca unități în limba română actuală (**aintea*, **supra*, **afara*, **apoia*…)[54].

Statutul cazual al substantivelor semiindependente rămâne, firesc, acelaşi (= Ac_3) şi când sunt urmate de un genitiv: *în fața* (Ac_3) *casei* (G), *în jurul* (AC_3) *blocului* (G), *în jurul* (Ac_3) *blocului* (G), *înaintea* (Ac_3) *lui/ei/oricui* (G). În concluzie, substantivele semiindependente au categoria cazului manifestată numai ca *acuzativ prepoziţional* (Ac_3).

4.4.2. Cazul lui *al (a)* ca substitut al substantivului semiindependent

Acceptând aceste unități drept substantive în acuzativ prepoziţional, trebuie ca şi statutul cazual al lui *al (a)*, substitut/substituent al acestora în structuri coordonate (*contra mea şi* ***a*** *ta*, *în jurul meu şi* ***al*** *tău*) să fie acelaşi, adică să aibă caz, iar acesta să fie un acuzativ prepoziţional/Ac_3. (Această constrângere este impusă de acordul paradigmatic dintre substitut/substituent (*al*, *a*) şi substituit (*contra*, *în jurul* etc.).)[55].

Dacă la unitățile substituite poate fi invocată prezența prepoziției din stânga lor, fie ca segment separat, fie ca segment aglutinat sau eliptic, justificând astfel un Ac_3, în cazul lui *al (a)*, artificiul de analiză este în dificultate – structuri coordonate de tipul: *înaintea ta şi *în a mea*, *în jurul meu şi *în al tău*, *în afara mea şi *în a ta* etc. sunt nereperabile sau discutabile în română[56], ceea ce ar duce la ipostaza neprepoziţională a acuzativului/Ac_1. (Se înțelege că acest acuzativ, ca orice acuzativ, nu poate fi simultan şi prepoziţional, şi neprepoziţional, dar nici nu poate rămâne în afara unei ipostaze.)

[54] Dimitriu 1999, p. 754–755, le consideră substantive.

[55] Acordul paradigmatic, respectând contextul identic, o condiție obligatorie a substituției, este total (= în toate categoriile comune unităților, respectiv, aici, gen, număr şi caz). Vezi, pentru întreaga problematică a acordului paradigmatic, Gruiță 1981, p. 11–24.

[56] Inserarea prepoziției în fața acestui *al (a)* este, de altfel, problematică şi în cazurile în care *al (a)* reprezintă substantive exterioare sferei „semiindependentelor": *cu prietenul meu şi (cu) al tău*, *despre cărțile sale şi (despre) ale tale*, *la îndemnul meu şi (la) al profesorului*. Repetarea prepoziției, posibilă teoretic, dar mai puțin uzuală, reprezintă un indiciu explicit că termenii coordonați din cele două sintagme trimit la nonidentitatea referențială a obiectelor posedate.

BDD-A32497 © 2021 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:00 UTC)

(1) Acceptarea unui Ac_1, în aparență justificată prin „absența” prepoziției, contrazice specificul coordonării, afirmând un asemenea raport între un (indiscutabil) Ac_3 (*contra*, *împotriva*, *în jurul*, *în fața* etc.) şi un Ac_1 (*al/a*), atât de diferiți funcțional. (Un Ac_1 este, în principiu, monofuncțional (= complement direct), ceea ce aici nu este cazul, în timp ce un Ac_3, grație diverselor prepoziții, are o sumedenie de funcții sintactice, mai puțin cea de complement direct.)

(2) Odată exclus Ac_1, nu rămâne decât un Ac_3, un Ac_3 nemarcat şi nemarcabil, dar nu inexistent. Realizarea în acest fel, atipică, a unui Ac_3 nu este un fapt singular în gramatica limbii române – vezi, tot în spațiul coordonării, prepozițiile *între*, *printre*, *dintre*, care, din cauza specificului semantic, apar o singură dată, înaintea primului termen, fără posibilitatea repetării în fața celui de-al doilea[57]: *deosebirea dintre mine şi* ***tine***, *situarea între bine şi* ***rău***, *printre blocul meu şi* ***casa*** *ta* etc. (comp. cu: *între al meu şi* ***al*** *tău*, *printre al meu şi* ***al*** *vecinului*, *dintre al nostru şi* ***al*** *vostru* etc.)[58].

> *Observație.* În alternativa că *al (a)* substituie substantivul semiindependent cu prepoziții cu tot, am avea motive, cel puțin ca speculații analogice, să taxăm lipsa prepoziției în fața lui *al (a)* în termenii morfemului zero, respectiv, aici, ca *prepoziție zero* (= expresia este negativă, conținutul/sensul relațional, pozitiv).

5. CONTEXT DIAGNOSTIC

Interpretarea acestor unități ca substantive (semiindependente) pare a infirma definirea structuralistă a substantivului prin contexte diagnostice. Astfel, din cele trei contexte (cu un adjectiv pronominal posesiv, cu un adjectiv demonstrativ şi cu un adjectiv calificativ), nu îl acceptă decât pe primul: *contra/în fața mea*, *în jurul meu*, dar **(în) contra aceasta*, **în jurul acesta*, **contra mare*, **în jurul mar*e etc. În mod firesc, se pune întrebarea dacă cele trei contexte sunt obligatorii toate pentru statutul substantival al unei unități, indiferent de sensul cu care este folosit şi situația în care apare.

Din punctul nostru de vedere, răspunsul este negativ: obligativitatea celor trei contexte vizează doar substantivele prototipice, nu şi pe cele atipice, cum sunt semiindependentele. În fapt, contextul general şi fundamental este cel adjectival, indiferent de natura adjectivului[59].

---

[57] Situația este total diferită de cea a subînțelegerii prepoziției – vezi, de exemplu, *citeşte cu atenție şi* [cu] *răbdare* (comp. cu *prăpastia dintre iubire şi* [*dintre] *ură*.

[58] În asemenea situații vorbim de sintagme condiționate biunivoc (de la stânga la dreapta şi de la dreapta la stânga). În grupul sintagmatic *deosebirea dintre mine şi tine*, realizarea primei sintagme (*deosebirea dintre mine*) este condiționată de realizarea celei de-a doua sintagme (*dintre bine şi rău*) şi invers – vezi Draşoveanu 1997, p. 37 şi urm.

[59] Valeria Guțu Romalo (1964, p. 65) afirmă: „Un cuvânt este şi rămâne substantiv în toate pozițiile în care îşi păstrează capacitatea de a guverna un adjectiv”. (Este adevărat că autoarea nu

BDD-A32497 © 2021 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:00 UTC)

Neacordând relevanță combinației cu un adjectiv pronominal posesiv pentru calitatea substantivală *vs* prepoziționlă, încălcăm definirea distribuțională generală a prepoziției, care nu se combină cu un adjectiv[60].

A accepta în cazul de față, ca excepție, combinația unei prepoziții cu un adjectiv (pronominal posesiv) cu formă de acuzativ, nu de genitiv (*în fața mea*, nu **în fața mele*), ar conduce la acceptarea unui „compromis", şi anume că prepoziția împarte un context diagnostic cu substantivul, ceea ce ar reprezenta un fapt unic în gramatica limbii române, deoarece, de regulă, fiecare clasă de cuvinte are propriul context diagnostic, de aceea este «diagnostic», neexistând zone de interferență.

6. ÎNCADRARE LEXICO-SEMANTICĂ

Interpretarea acestor formații ca substantive (semiindependente) pare a ridica cele mai serioase semne de întrebare în privința caracteristicii lor în ***conținut*** (în plan lexico-semantic, noțional şi ontologic), respectiv dacă sunt ele cuvinte cu înțeles lexical, cuvinte obiectuale şi noționale sau cuvinte instrumentale cu sensuri relaționale de diverse tipuri de semantică gramaticală[61] (adversitate – *contra*, *împotriva*..., situarea în timp şi/sau spațiu – *înapoia*, *înaintea*, *în jurul*, *de-a lungul*, *în cursul*…, scop – *în vederea*…, excepție sau cumul – *în afara* etc.), atribuite prototipic prepozițiilor.

O soluție semantică unitară şi globală, oricare ar fi ea, se lasă mai greu formulată, având în vedere că inventarul unităților nu este unul exact/finit, ci suportă un „etc.", iar acestea se situează pe diferite trepte de „atrofiere" lexico-semantică, receptate în coordonate adesea relative sau chiar subiective.

În acest sens, pentru vorbitorul(în calitate de analist) care consideră, de exemplu, grupări de tipul *din cauza*, *din pricina*, *cu scopul*, *cu condiția*, *în timpul*, *în mijlocul* etc. locuțiuni prepoziționale (cu genitivul), acestea nu au înțeles lexical, nu sunt cuvinte noționale şi nici obiectuale, şi invers, pentru cine le consideră substantive (în acuzativ cu prepoziție), ele vor avea înțeles lexical, vor fi cuvinte noționale şi obiectuale.

Mai mult, se poate întâmpla ca una şi aceeaşi unitate, fără nicio diferență semantică, să fie interpretată în două feluri total diferite, de exemplu, *din cauza*: substantiv în acuzativ cu prepoziție (*din cauza aceasta*) *vs* locuțiune prepozițională (*din cauza vremii*).

Privitor la semantica lexicală a acestor unități, dată fiind poziționarea lor diferită pe o imaginară scară dinspre „concret" spre „abstract" şi, de aici, «fluidita-

specifică felul adjectivului, iar, din exemplele date, reiese că ar fi vorba despre adjectivele calificative şi cele pronominale nehotărâte/cantitative.)

[60] Contextul diagnostic al prepoziției, după Vasiliu 1967, p. 308, este: V ( ) ArS (în care: V = verb, Ar = articol, S = substantiv).

[61] Vezi, pentru această clasificare, Neamțu 2014b, p. 282–283.

BDD-A32497 © 2021 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:00 UTC)

tea» consistenței *vs* a inconsistenței lexicale de tip denominativ[62], este dificil să le găsim o notă comună şi absolută, exclusiv a lor, neraportată/«necontaminată» de raportarea la determinantul lor obligatoriu şi nesupusă unei gradări ca receptare şi «vizibilitate».

În acest sens s-a remarcat, totuşi, că cele mai multe formații, cu substantive sau cuvinte substantivate în componență, au un înțeles *local*, indicând „organizarea spațială a părților întregului […] într-o relație de posesie” (Vlasin 2015, p. 654) (*capul*, *capătul*, *centrul*, *fața*, *fundul*, *lungul*, *latul*, *susul*, *josul*, *marginea*, *mijlocul*, *spatele*, *vârful*, *curmezişul*, *colțul*, *dreapta*, *stânga* etc.)[63].

Aceeaşi organizare a părților este prezentă şi la cele cu înțeles temporal: *(în) vremea*, *(în) timpul*, *(în) cursul*, *(în) decursul*, *(în) preajma*, *(în) apropierea*, *înaintea/(în) fața*, *(în) jurul* etc., unele dintre ele folosite şi cu sens local.

În schimb, substantivele componente care nu au înțeles local sau temporal dezvoltă un sens secundar, derivat din sensul prim/fundamental, unul mai abstract (*în ciuda*, *în pofida*, *în cazul*, *în urma*, *în măsura*, *în privința*, *în vederea*, *în lumina*, *în locul* etc.). Am putea spune că toate aceste substantive, în plan lexical, denumesc clase de *obiecte abstractizate*, situate în apropierea substantivelor abstracte, postverbale sau postadjectivale.

La formațiile care nu trimit prin origine (nici direct, nici indirect) la un substantiv (*înaintea*, *înapoia*, *asupra*, *în afara* etc.), interpretarea lor ca substantive/cuvinte obiectuale are la bază analogia prin sinonimie sau antonimie cu celelalte şi uniformizarea analizei.

> *Nota 1.* O poziție aparte are unitatea *împotriva* (< adv. *împotrivă* < *în* + *potrivă*). Interesant aici este faptul că substantivul component din structură, *potrivă/potriva* (< sl., bg. *protiva*) „ființă, obiect etc. care seamănă (şi se potriveşte perfect) cu cineva sau cu ceva” (DEX 2010, s.v. *potrivă* – vezi *pe potriva/pe măsura*), dezvoltă un sens antonimic = *opus*, *contrar*, *invers*), sens pe care, învechit şi popular, îl regăsim şi la verbul *a se potrivi* (< *potrivă*) (= „a se împotrivi” (*ibidem*)), dar şi la *potrivnic* (< sl. *protivĭnikŭ*) şi *dimpotrivă* (< *de* + *împotrivă*).
>
> Analogia prin antonimie cu sensul fundamental al substantivului component *potrivă/potriva* ar putea motiva înscrierea formației *împotriva* în categoria substantivelor.
>
> *Nota 2.* Statutul cel mai refractar în privința categorizării substantivale îl are neologismul *contra*, intrat în română târziu, pe cale cultă (< fr. *contre*, lat., it. *contra* (DEX 2010, s.v. *contra*[2]))[64]. Includerea lui în clasa substantivelor nu se poate motiva lexical decât prin sinonimia cu *împotriva* sau, ca al doilea sens, cu *în schimbul*.

Într-o comunicare ştiințifică recentă (2020, *passim*), Alexandru Nicolae abordează statutul lexico-semantic al acestor unități dintr-o cu totul altă perspectivă

[62] Substantivele sunt singura clasă de cuvinte care *denumesc* propriu-zis/dau nume, configurând conceptul foarte general şi abstract de «obiect».

[63] Asimilabile lor prin înțelesul local sunt *în afara*, *înăuntrul*, *înapoia* etc.

[64] Cuvântul vechi, urmaşul lat. *contra*, este prepoziția*către* (pop. *către*), nu savantul *contra*.

BDD-A32497 © 2021 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:00 UTC)

teoretică, cea generativistă, mai exact potrivit *teoriei guvernării şi a legării* (GB), care, pe lângă clasicele categorii *gramaticale* şi categorii *lexicale* în accepție generativistă, acestea din urmă corespunzând aproximativ tradiționalelor „părți de vorbire" (DŞL 2005, s.v. *categorie*), instituie şi o categorie *funcțională*, cuprinzând aşa-numitele „instrumente gramaticale" (articole, auxiliare şi semiauxiliare, complementizatori, morfeme flexionare libere), caracterizate „prin pierderea, totală sau parțială, a autonomiei lexicale […]" (*ibidem*)[65].

În aceste coordonate, autorul citat acceptă şi o categorie intermediară, *semilexicală*, pe care o ilustrează unitățile în discuție, numite, în consecință, *substantive semilexicale* (Nicolae 2020, p. 5). Din punctul nostru de vedere, categoria ca atare este sustenabilă în măsura în care atributul „lexical" (din semilexical) este utilizat în accepțiunea coşeriană a termenului, legată de semantica *lexicală* (*vs* semantica gramaticală); înțelesul lexical caracterizează doar cuvintele *lexematice* (Coşeriu 1978, p. 56 şi urm.; Nica 1988, p. 44–47, 60–61) (substantiv, adjectiv, verb, adverb, eventual şi numeral), nu şi pe cele categorematice (= substitute) şi instrumentale.

De aceea avem rezerve față de extinderea conceptului/a termenului „lexical" şi la clasa prepozițiilor, ca opozant pentru „funcțional" (*prepoziții lexicale* vs *prepoziții funcționale*(GBLR 2010, p. 323)), înlocuind mai vechea dihotomie „prepoziție *vs* morfem liber/flectiv (*ibidem*)"[66] în cazul unor unități precum *pe*, *a*, *de* ş.a.

> *Notă.* În subsidiar, remarcăm că, acceptând un sens lexical pentru prepoziții, în marea lor majoritate cu regim acuzatival (*cu*, *despre*, *sub*, *lângă*, *în*, *peste* etc.), «incontestabile» prepoziții, în concepția celor care consideră unitățile *contra*, *în fața*, *în jurul* etc. tot prepoziții (locuțiuni prepoziționale), acestea ar avea un statut lexical incert: prepoziții lexicale sau, din diverse motive preponderent semantice, „mai lexicale" decât celelalte?! (În niciun caz „semilexicale".)

Cu aceste precizări, respectiv legând categoria „semilexicalului" de spațiul cuvintelor lexematice, aici al substantivelor, achiziția/inovația terminologică şi conceptuală „substantive semilexicale" merită avută în vedere şi reținută ca posibil şi acceptabil nume în plan lexical.

În privința specificului *sintactico*-semantic al acestor unități, acela că „nu denotă entități, ci relații", că au „sens relațional", au o „semantică relațională" (Nicolae 2020, p. 2, 5), avem unele rezerve care pleacă de la înțelegerea *diferită* a sintagmei terminologice „sens relațional".

Mergând pe o filieră de natură neotradiționalistă şi relaționistă[67], susținem că *sens relațional* au numai elementele de relație/relatemele: prepozițiile, conjuncțiile,

[65] Acest punct de vedere este adoptat şi în GBLR 2010, p. 323.

[66] Pentru situația lui *pe* „prepoziție *vs* flectiv", vezi Draşoveanu 1997, p. 107–112.

[67] Prezentarea acestei orientări, cu conceptele ei fundamentale (relație, sens relațional, relatem, sintagmă binară, antinomii fundamentale în gramatică etc.), o găsim la Draşoveanu 1997, p. 21–51; vezi şi Neamțu 2016, p. 17–42.

BDD-A32497 © 2021 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:00 UTC)

flectivele de relație. Sensul relațional, exclusiv de natură gramaticală, nu lexicală sau semilexicală, este însuşi conținutul relației sintactice (R), a cărei expresie este *relatemul*.

În această viziune, *relația* (R) este o entitate distinctă de lexeme. Prin relație, lexemele trec din ipostaza statică de dicționar în cea sintactică, dobândind calitatea de *termeni* (T: Tr sau Ts) ai unei sintagme. Or, dacă unitățile analizate au sens relațional, în accepțiunea de mai sus, implicit ele sunt elemente de relație/relateme din clasa prepozițiilor, nicidecum substantive, oricât de „semilexicale” ar fi, anulând, în fapt, întreaga argumentare a calităților substantivale, inclusiv în latura semantică.

În concluzie, ipostaza sintactico-semantică în care ne apar aceste unități este cea de *apartenență* prin poziționare (spațială, temporală etc.) a „părții” (= substantivul semiindependent) în „întreg” (posesivul, genitivul), încadrabilă la spațiul larg al posesiei. Sensul relațional pe care se bazează aceste sintagme nu este al substantivului semiindependent, ci al relatemului cuprins aglutinat/de tip flectival în structura posesivelor şi a genitivului. De aceea, în grupări bisintagmatice de tipul analizat (*copacul dinaintea sa*, *examen în vederea titularizării*, *un comportament în afara legii*, *a rezistat în ciuda greutăților*), avem în fapt două sensuri relaționale, marcate ca atare prin relateme diferite: unul, prin prepoziția substantivului semiindependent (ca Ts față de un Tr exterior grupării), şi altul, prin flectivul posesivului/ genitivului (ca Ts față de substantivul semiindependent).

7. PROBLEMA STATUTULUI „HIBRID”

Trăsăturile substantivale (= neprepoziționale) inventariate pentru aceste unități, trăsături greu de contestat, pe baza cărora le considerăm substantive, sunt totuşi atipice/„neprototipice”[68] pentru această clasă de cuvinte, ceea ce ar face plauzibilă ideea imposibilității încadrării lor gramaticale univoce şi tranşante: nici substantive şi nici prepoziții integral, ci, parțial, şi una, şi alta, constituind o grupă *hibridă* gramatical şi lexico-semantic, cu statut *dual*[69].

Luat în sine, un asemenea statut dual n-ar fi unul singular în gramatica limbii române – vezi posesivele, participiile acordate ş.a. (De aici denumirile lor aparte, care trimit bidirecțional – una la formă, alta la conținut.)

> *Notă*. De remarcat este însă faptul că, în cele din urmă, când au funcție de atribut, prevalentă este calitatea adjectivală şi de aceea le numim atribute adjectivale, nu pronominale sau verbale.

[68] De aceea la fiecare s-a construit o argumentație pe multe planuri, care să preîntâmpine amendamentele, nu neapărat în favoarea prepozițiilor.

[69] De la o formație la alta, de la un context la altul, ar fi preponderentă una sau alta dintre trăsături.

BDD-A32497 © 2021 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:00 UTC)

O eventuală analogie cu acestea a semiindependentelor nu se poate face şi de altfel nici n-ar fi relevantă, întrucât despre formațiile în discuție (*contra*, *înaintea*, *în jurul* etc.) nu se poate spune că „în formă" sunt substantive, iar „în conținut", prepoziții: calitățile substantivale (în ambele planuri) sunt dovedite, în timp ce trăsăturile relaționale/prepoziționale sunt doar afirmate. (Nicăieri nu găsim o argumentare a statutului prepozițional.)

Chiar dacă am acorda credit unei asemenea analogii, în plan sintactic şi terminologic, deosebirile sunt mult prea mari pentru a fi trecute cu vederea.

(1) Deşi au trăsăturile «amestecate», acestea nu scot posesivele şi participiile (acordate) din categoria cuvintelor cu înțeles lexical (propriu sau intermediat), înțeles care, virtual, este condiția necesară unui cuvânt pentru a putea constitui sintactic un *termen* (regent sau subordonat), pentru a ocupa o poziție sintactică/a fi „parte de propoziție".

Dimpotrivă, instituirea unui asemenea statut dual pentru *contra*, *împotriva*, *de-a lungul* etc. ar însemna acceptarea unei (singure) entități lingvistice cu două trăsături care se exclud reciproc: şi relateme, ca prepoziții, şi termeni, ca substantive (= şi cu funcții sintactice, şi fără funcții sintactice).

În consecință, teoria unor categorii intermediare/părți de vorbire-hibrid este mai mult decât discutabilă. Acceptarea ei ar duce la redefinirea integrală a părților de vorbire şi la augmentarea inventarului acestora. Procedând în acest fel, cuvintele cu trăsături nespecifice clasei (= cu trăsături neprototipice) ar trebui încadrate automat într-o clasă intermediară, obținând o purificare de „proporții".

De exemplu, în clasa substantivului, din cauza trăsăturilor neprototipice (semantice ori morfosintactice) ale unor lexeme (GBLR 2010, p. 71), ar trebui să optăm pentru forme intermediare între verb şi substantiv (*mersul*, *alergarea* etc.), între adverb şi substantiv cu sens temporal (*iarna*, *duminica* etc.), între numeral şi substantiv (*pătrime*, *doime* etc.), între prepoziție şi substantiv (*din cauza*, *din pricina* etc.) etc. În locul acestei interpretări, este preferabil să acceptăm că fiecare clasă are un centru şi diferite subclase periferice (Nica 1988, p. 77), că fiecare clasă conține cuvinte cu trăsături prototipice constante şi cuvinte cu anumite trăsături nespecifice clasei, trăsături individualizante.

(2) În plan *terminologic*, chiar în ipoteza unui asemenea statut (şi substantive, şi prepoziții), o denumire cât de cât proprie şi acceptabilă ar întâmpina un serios obstacol: cele două componente ale denumirii (substantiv şi prepoziție) ar apărea într-o ordine aleatorie, fără discriminarea uneia dintre trăsături, sau numai într-o anumită ordine stabilită în vreun fel (?) pe baza preeminenței uneia (?) dintre ele?

Le-am spune, deci, *substantive prepoziționale* sau *prepoziții substantivale*? „Citirea" fiecăreia din cele două este însoțită de o anumită ambiguitate, respectiv:

a. Substantive prepoziționale =

a_1. Substantive cu rol/valoare de prepoziții → prepoziții

sau

BDD-A32497 © 2021 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:00 UTC)

a_2. Substantive provenite din prepoziții → substantive

b. Prepoziții substantivale =

b_1. Prepoziții cu rol/valoare de substantive → substantive

b_2. Prepoziții provenite din substantive → prepoziții.

Se vede astfel că niciuna nu îndeplineşte condițiile minime de proprietate a termenilor.

8. TEMINOLOGIE

Abandonând ipoteza unui statut dual, inclusiv marcarea lui în plan terminologic, nu rămâne decât înscrierea la una dintre cele două clase de cuvinte – substantive sau prepoziții –, respectiv, potrivit întregului demers de până aici, la *substantive*.

În acelaşi timp, date fiind trăsăturile lor *atipice*/aparte pe multiple planuri în raport cu marele rest al substantivelor (prototipice), se pune firesc întrebarea dacă acest *specific* trebuie marcat în nume prin vreun *calificativ individualizant* sau denumirea generică a clasei din care fac parte, cea a *substantivelor*, este suficientă. (Argumente sunt şi pentru una, şi pentru alta dintre decizii.)

8.1. Variante terminologice

Înscrise în prima variantă terminologică, în funcție de trăsătura/trăsăturile considerate relevante, deosebim două tipuri de denumiri.

A. Cele care au în vedere proveniența/procesul de constituire (diacronică şi/sau sincronică) a majorității formațiilor, respectiv din adverbe şi locuțiuni adverbiale[70] prin articulare: *înapoi* > *înapoia*, (*în*) *afară* > (*în*) *afara*, *împotrivă* > *împotriva*, *asupră* > *asupra*, *înainte* > *înaintea*, *înfață* > *înfața*, *înlung* > *înlungul*, *de-a lung* > *de-a lungul*, *în lat* > *de-a latul*, *în sus* > *în susul*, *în jos* > *în josul*, *în spate* > *în spatele* etc.

După un model terminologic existent, ele sunt numite substantive *postadverbiale*[71] (vezi, similar, substantive *postverbale*, substantive *postadjectivale*) şi ilustrează o parte din conversiunea tipică realizată prin articulare.

> *Notă*. Un aspect care ar trebui mai în detaliu analizat priveşte *etapele* în constituirea formațiilor fixe (cu formă unică)/*vechi* (pe bază de substantive): perpetuează ele ca expresie combinațiile libere (prepoziție + substantiv articulat enclitic), provin adică „direct” din acestea, sau din locuțiuni adverbiale apărute prin „dezarticularea” substantivului din combinațiile libere?
>
> Cu aplicație, de exemplu, la gruparea *în fața*, avem:
>
> a. *în fața*, combinație liberă (prepoziție + substantiv „semiindependent”) >*în fața*, combinație fixă (prepoziție + substantiv „semiindependent”) sau

[70] Contează mai puțin statutul morfologic originar al componentei lexicale pline din locuțiune, acesta putând fi adverb propriu-zis, adjectiv utilizat adverbial sau substantiv.

[71] Vezi, pentru termen şi argumentație, Nasta 2019b.

BDD-A32497 © 2021 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:00 UTC)

b. *în față*, combinație liberă >*în față*, combinație fixă – locuțiune adverbială >*în față*, combinație fixă (prepoziție + substantiv „semiindependent”)?[72]

B. Cele realizate cu segmentul proclitic *semi-*, model terminologic de asemenea vechi în gramatica românească – vezi, de exemplu, *semiadverbe*, (verbe) *semicopulative* (verbe) *semiauxiliare*, pronume *semiindependente* etc.

Notă. Prefixoidul *semi-* utilizat în gramatică dă socoteală în plan terminologic cel mai adesea de un stadiu intermediar (ca semantică, distribuție, autonomie sintactică etc.) în evoluția unui fapt de limbă, de regulă, în direcția abstractizării, a gramaticalizării, a cliticizării și/sau a pierderii unor trăsături definitorii pentru anumite cuvinte sau grupe de cuvinte prin raportare la realizările prototipice ale clasei *din care fac parte* în continuare (DȘL 2005, s.v. *semiadverb*, *semiauxiliar*, *semicopulativ*, *semiindependent*). (Semiadverbele rămân adverbe, semiauxiliarele și semicopulativele rămân verbe etc., fără a fi trecut la alte clase de cuvinte sau a fi devenit unități morfematice.)

În acest perimetru terminologic, literatura de specialitate consemnează pentru aceste unități două denumiri, motivate ambele și convergente până la un punct: substantive *semilexicale*, substantive *semiindependente*.

(1) Prima denumire (și cea mai recentă), substantive *semilexicale*, construită de pe poziție gramaticilor de factură generativistă, are în vedere *semantica* lor *lexicală*, direcționată ca evoluție spre zona *funcțională*, clasica opoziție*sens lexical* vs *sens gramatical* fiind în principiu abandonată[73].

(2) Cea de-a doua denumire, care ne aparține[74], are în vedere tot o singură trăsătură, dar din planul sintagmatic, aceea că unitățile date au obligatoriu în subordine un determinant[75] de tip exclusiv posesiv sau genitiv, un *determinant obligatoriu*[76].

Această calitate sintactică are în gramatica românească un nume, unul deja „încetățenit” și uzual, în ciuda unei istorii relativ scurte, și anume calificativul „semiindependent”.

Prin această trăsătură se individualizează în română o grupă foarte restrânsă de pronume, respectiv posesivul *al* (*a*, *ai*, *ale*, *alor*) și demonstrativul *cel* (*cea*, *cei*, *cele*, *celui*, *celei*, *celor*), numite în consecință pronume *semiindependente* (vezi DȘL 2005, s.v. [pronume] *semiindependent*)[77] (Prin raportare la/în opoziție cu

[72] Foarte probabil, primele formații fixe, trecute sau nu prin stadiul adverbial, au fost cele cu substantive în structură, iar după modelul acestora, prin analogie, s-a construit/se construiește restul inventarului.

[73] Asupra ei, cu comentariul aferent, ne-am oprit deja (vezi *supra*, **6.**) și nu o mai reluăm. (Adăugăm aici faptul că „semilexical” ar putea fi citit aici și ca „insuficient lexical”.)

[74] Termen avansat în 2006/2007, reluat în Neamțu 2014b, p. 401.

[75] În gramatica limbii române se vorbește de multă vreme de o categorie de cuvinte cu determinant obligatoriu; vezi Stati 1972, p. 113.

[76] Termenul „determinant” este folosit în accepțiunea clasică și generică de „termen subordonat”, nu în cea modernă și specializată care trimite la o anumită „funcție” din grupul nominal – vezi GBLR 2010, p. 39 și urm.

[77] Termenul este constant utilizat în gramaticile moderne (GALR I 2005, GBLR 2010). Vezi, pentru anumite detalieri Neamțu 2014b, p. 417–425, 451–486.

BDD-A32497 © 2021 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:00 UTC)

acestea se află marele rest al pronumelor care, măcar că termenul este mai puțin uzual, sunt «independente».)

După modelul „pronume semiindependente” am construit şi denumirea substantive semiindependente, preferând-o, ca fiind mai cunoscută, mai scurtă, mai economică, celei de „substantiv cu determinant obligatoriu”, care are aceeaşi semnificație[78]. (În competiția „semiindependent *vs* determinant obligatoriu” s-a impus prima.)

Revenind acum asupra acestui calificativ (=semiindependent) aplicat posesivului *al*, cel cu care s-a făcut propriu-zis analogia[79], ne întrebăm, înainte de a-l extinde definitiv şi la substantive/la o anumită grupă de substantive, în ce măsură este el unul *adecvat*/potrivit şi *necesar* chiar pentru posesivul *al*, dar, ca principiu, şi pentru alte grupe de cuvinte, inclusiv substantivele în discuție.

(1) Cum conceptul acoperit de acest termen este unul sintactic/*relațional*, justificarea lui în acest plan trebuie căutată. Or, aici, un cuvânt *x*, fie el lexematic sau categorematic, ca termen (T) al unei sintagme subordonative, deci încadrat relațional, este sau *regent*/determinat (Tr), sau subordonat/determinant (Ts).

În această logică „semiindependent”, care se raportează la „independent”, nu-şi găseşte locul, nu este unul sintactic. (Nici *independent* şi nici *semiindependent* nu trimit la statutul de „termen”, ipostaza sintactică a cuvântului[80].)

În fapt, aici, calificativul „independent”, de la care pleacă şi în raport cu care se defineşte „semiindependent”[81], se referă la calitatea de *regent*[82], dar o face indirect, prin trimitere la o trăsătură antinomică a termenilor antrenați în raportul de subordonare: *omisibilitatea* celui subordonat *vs nonomisibilitatea* celui regent. Altfel spus, un Tr, firesc nonomisibil, poate apărea şi fără pozitivare lui Ts, adică necondiționat/„independent” de acesta[83].

Astfel înțeleasă, independența (= apariția/posibilitatea apariției fără un determinant) caracterizează sintagmatic toate clasele de cuvinte (lexematice şi categorematice), adică sunt/pot fi independente.

---

[78] O motivație în plus pentru această opțiune este şi faptul că substantivele semiindependente pot fi substituite în coordonare prin semiindependentul *al/a* (vezi *supra*, **1**., **1.1.)**, într-un Ac_3 nemarcat (vezi *supra*, **4.4.2**.).

[79] Celălalt pronume, în situațiile în care este considerat semiindependent, *cel*, este în fapt o variantă scurtă obținută pe teren românesc, prin afereza lui *a*, fenomen de fonetică sintactică, a demonstrativului de depărtare *acel* (lat. **ecceillu/ecceilla*, *acel/acea*, *cel/cea* – vezi DEX 2016, s.v. *acel* şi *cel*) şi nu are nimic a face cu spațiul posesiei. (Categoria determinanților săi obligatorii/«semiindependența» este cu mult mai largă şi eterogenă morfologic, intersectându-se cu cea a demonstrativului independent *acel*(*a*) (*cel frumos*, *cei de afară*, *cea din vale*, *cele de învățat* etc.), dar excluzând posesivul sau genitivul prin atașare directă (= fără *al*)

[80] De aici rezervele unor gramaticieni – vezi, de exemplu, Draşoveanu 1997, p. 103.

[81] Vorbim de „semiindependent”, nu de „semidependent”. (Cei doi termeni au semnificații total diferite).

[82] Contează mai puțin faptul că acelaşi cuvânt poate fi simultan şi subordonat, dar în altă sintagmă şi cu alt conținut sintactic.

[83] Dată fiind corelația Tr *vs*Ts (= nici Tr fără Ts şi Ts fără Tr), nici etichetarea unui cuvânt ca Tr în absența unui Ts, pentru a motiva calificativul „independent”, nu este terminologic tocmai proprie, dar s-a impus.

BDD-A32497 © 2021 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:00 UTC)

Fiind o trăsătură comună, generală şi oarecum înțeleasă de la sine, gramaticile nici nu o rețin ca posibil criteriu de clasificare decât în cazuri speciale, respectiv acolo unde există şi cuvinte la care independența este limitată de obligativitatea pozitivării unui determinant în subordinea lor. Această limitare a independenței nu le afectează însă calitatea de Tr, nu îi face nici „semiregenți" şi nu îi converteşte în Ts (nu transformă independența în dependență/subordonare)[84].

Prin urmare, cu toate rezervele privind proprietatea termenilor, dacă (şi numai dacă) acceptăm „prin convenție" formulările „cu determinant obligatoriu" şi „semiindependent" ca echivalente/sinonime, *al* este un pronume semiindependent, iar individualizarea sintactică prin calificativul „semiindependent" este *adecvată*.

(2) Nici în privința gradului de *necesitate* a acestui calificativ pentru *al*, nu lipsesc obiecțiile: posesivul *al*, ca termen *abinitio* şi exclusiv al unei sintagme posesive/genitivale, adică „semiindependent" la modul absolut/cu determinant obligatoriu, nu are ca opozant un *al* „independent", ceea ce duce la caracterul redundant, de prisos al calificativului[85]. Altfel spus, denumirea „pronume posesiv" ar fi suficientă: calificativul primar „posesiv" îl implică şi-l conține obligatoriu pe cel „semiindependent".

Menținerea lui, totuşi, în denumire (*al* = pronume posesiv *semiindependent*) se justifică din alt motiv, şi anume pentru a evita «confuzia» posibilă cu „pronumele posesiv" din gramaticile de tip tradițional, care, sub acest nume, cuprind grupările/sintagmele „*al* + lexem posesiv" (*al meu*, *a ta*, *ai noştri* etc.).

> *Nota 1*. Însuşi calificativul primar „posesiv", prezent deopotrivă în „pronume *posesiv*" şi adjectiv pronominal *posesiv*", trimite, în fapt, la numele raportului sintactic de (posesie) în care sunt antrenați obligatoriu cei doi termeni ai sintagmei posesive, nu la înțelesul gramatical total diferit (*al* = obiect posedat vs *meu*, *mea*… = posesor), a cărui marcare prin acelaşi termen (= posesiv) se situează în vecinătatea ambiguității. (O rezervă generată de conotațiile particulare pe care le pot avea cei doi termeni (obiect posedat *vs* posesor), în afara metalimbajului gramatical, ne împiedică să instituim opoziția „pronume posedat *vs* adjectiv pronominal posesor".)
>
> *Nota 2*. Trăsătura „cu determinant obligatoriu" (= cu satisfacerea unei valențe sintactice printr-o complinire/un subordonat) nu o au numai pronumele *al*, *cel* şi o anumită grupă de substantive, ci vizează şi membrii altor clase – verbe (**El provine din Macedonia*. **Mă bazez*. vs *Mă bazez pe Ion*. etc.[86]), adverbe (**Vorbea referitor*. vs *Vorbea referitor la ceva important*.[87]), adjective (**El e sortit*. vs *El e sortit eşecului*.), la care însă nu s-a extins, ca element taxonomic uzual, calificativul „semiindependent".

[84] Este cu totul alt fenomen decât „interdependența"/dependența bilaterală de care vorbesc cei mai mulți gramaticieni având în vedere raportul dintre predicat şi subiect.

[85] Lucrurile stau diferit pentru celălalt pronume semiindependent, *cel*, care în cadrul demonstrativelor (de depărtare) are un opozant „independent", *acel*(*a*).

[86] În GBLR 2020: „complemente indispensabile" (p. 284), „compliniri obligatorii ale verbului" (p. 496).

[87] Conform GALR I 2005, p. 593, *referitor la* nu este locuțiune prepozițională, ci grupare liberă formată dintr-un adverb şi o prepoziție.

BDD-A32497 © 2021 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:00 UTC)

O cauză a tratamentului terminologic diferențiat s-ar putea găsi în limitarea gramaticală precisă şi bidirecțională ca ocurență a partenerilor din aceste sintagme posesive/genitivale: pe poziția lui Tr – numai *al* sau substantivul semiindependent (în forma fixă de Ac_3), iar pe poziția lui Ts (= determinantul obligatoriu) – numai posesivul sau genitivul.

Dimpotrivă, la restul cuvintelor cu determinant obligatoriu, sfera semantică şi gramaticală este variată şi eterogenă atât pentru Tr, cât şi pentru tipul de determinant – diferite complemente şi circumstanțiale cu realizări morfologice diverse, ceea ce ar face mai anevoioasă, mai puțin practică/operațională utilizarea calificativului „semi-independent”. (Acest fapt nu înseamnă că s-ar exclude o asemenea inovație terminologică, dar deocamdată nu optăm pentru această binarizare extinsă.)

În ce priveşte alegerea prefixoidului *semi-* pentru a marca terminologic această independență limitată a lui Tr (semiindependență→ semiindependent), ea este motivată prin analogie cu situații similare în care o trăsătură fundamentală a clasei este *parțial* afectată/modificată.

Prin urmare, dintre multele semnificații ale lui *semi-*, cea mai potrivită aici nu este cea din matematică (semi- = jumătate), ci cea de „în parte”/parțial.

8.1.1. Pronume semiindependente şi substantive semiindependente

Comparația în spațiul substantivului cu pronumele semiindependente, în speță cu *al* (*a*), relevă atât trăsături *comune* şi esențiale, cât şi unele *deosebiri* motivate prin statutul morfologic.

Din prima categorie reținem:

a. semiindependența, înțeleasă ca obligativitate a unui anumit determinant în subordine (posesiv sau genitiv);

b. ocuparea aceleiaşi poziții în raportul de posesie, respectiv a obiectului posedat;

c. substituibilitatea în coordonare a acestor formații cu *al/a*, nu şi cu alte pronume.

Dintre deosebiri reținem:

a. Fiind cuvânt categorematic de tip pronominal, *al*, ca toate pronumele de altfel, nu are conținut lexical propriu, ci unul procurat anaforic, în timp ce substantivele semiindependente au un înțeles lexical (semilexical) propriu şi foarte diversificat.

b. Pronumele semiindependent *al* este unul singur, în timp ce inventarul substantivelor semiindependente este unul «aproximativ», deschis şi în continuă îmbogățire cu noi unități/membri.

c. Pronumele semiindependent *al* are paradigmă cazuală, integrală la plural, defectivă la singular, realizează opozițiile firești de gen şi număr şi nu cunoaşte fenomenul articulării[88] (ca toate pronumele). Dimpotrivă, substantivele semiinde-

[88] Este cu totul altceva că segmentul terminal nedetaşabil şi neanalizabil din structura lor provine din demonstrativul latinesc *ille* (*al* < *ad* + *illum*, *cel* < *acel* < **ecce+illu*), acelaşi care a dat în română şi articolul definit enclitic. (Ipoteza că *al* este urmat obligatoriu de un posesiv pentru că acest pronume conține etimologic un articol definit, asemenea substantivelor articulate enclitic, nu se confirmă şi în cazul lui *cel*.)

BDD-A32497 © 2021 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:00 UTC)

pendente au o singură formă cazuală (Ac), un singur membru al categoriei numărului (= singular) şi sunt articulate enclitic.

În concluzie, cel puțin ca abordare teoretică, dacă pe *al*, deşi nu are opozant „independent", îl numim totuşi „semiindependent", cu atât mai mult îşi motivează calitatea de „semiindependente" substantivele în discuție, care, în cea mai mare parte, au opozanți „independenți", fireşte, în alte contexte, cu sensuri mai mult sau mai puțin diferite şi cu paradigme complete.

Cu cele de până aici, în plan terminologic avem substantive lexicale *vs* substantive semilexicale şi substantive independente *vs* substantive semiindependente, denumiri care acoperă aceleaşi fapte de limbă.

Adăugând la acestea şi marcarea terminologică a provenienței lor adverbiale prin conversiune, le-am putea individualiza triplu: substantive semilexicale semiindependente postadverbiale[89].

> *Notă*. Posibila instituire şi a unei a treia denumiri, „semisubstantive", după un model de asemenea existent în gramatica limbii române, *semiadverbe* (vezi Ciompec 1985, p. 34–37; DŞL 2005, s.v. *semiadverb*), care să trimită nu la o trăsătură anume, considerată relevantă, ci la întregul ansamblu de trăsături atipice (lexico-semantice, distribuționale, flexionare etc.), am privi-o cu mari rezerve, întrucât ea induce o anumită ambiguitate care vizează însuşi statutul morfologic al acestor cuvinte şi, aferent acestuia, statutul funcțional. Or, în cazul ipoteticelor «semisubstantive», niciuna dintre trăsături, cu tot caracterul mai aparte, nu este de natură nesubstantivală sau semisubstantivală. (În plus, acceptarea unei asemenea formații, cu semi- aplicat direct numelui subclasei, n-ar exclude etinderea ei şi la alte clase de cuvinte (semiadjective, semiadverbe etc.).)

8.1.2. De la teorie la „practică"

Încheind această prezentare terminologică preponderent teoretică, rămâne de examinat în ce măsură „teoria" este aplicabilă şi operațională (ştiințific şi didactic) în *practica* analizei gramaticale, adică în identificarea „concretă" a acestui tip de substantive, indiferent de numele adoptat, din marea masă a substantivelor.

Altfel spus, cum decidem ca analişti că o formație X este substantiv („independent") *vs* substantiv semiindependent/~ semilexical/~ postadverbial?

Dificultatea acestei operații/decizii este dată de doi factori, unul *obiectiv* – inventarul deschis al membrilor susceptibili teoretic de această încadrare, un inventar în continuă schimbare prin îmbogățire, ca limba însăşi, şi altul *subiectiv* – lipsa (deocamdată) a unor criterii exacte şi convergente (*vs* divergente), ferite de relativism şi inconsecvențe.

Cu toate cestea, nefiind cazul de față unic în gramatică[90], nu înseamnă „din start" a renunța la această antinomizare, ci a accepta un coeficient de relativism, o marjă de eroare în analiză[91].

[89] Doar calificativul „postadverbial" nu este suficient, întrucât nu permite distincția adverb *vs* adverb substantivat/substantiv provenit din adverb, lexical şi „nonsemiindependent" (vezi *bine* vs *binele*).

[90] Vezi problematica locuțiunilor, a copulativelor şi a (semi)auxiliarelor, a numeralului etc.

BDD-A32497 © 2021 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:00 UTC)

Cu aceste rezerve, posibile criterii, în principiu operaționale şi exclusiv gramaticale, ar fi cele pe care le-am formulat, în perimetrul abordărilor didactice în uz general şi curent, pentru deosebirea locuțiunilor prepoziționale (cu genitivul) de „falsele” locuțiuni prepoziționale (= substantive în acuzativ cu prepoziție): (a) combinarea cu un demonstrativ şi (b) antepunerea genitivului.

Validarea lor, a ambelor sau a uneia dintre ele, conduce la interpretarea grupării drept îmbinare liberă (= substantiv în acuzativ cu prepoziție), şi invers, invalidarea conduce la locuțiune prepozițională: **în pofida aceasta* vs *în cazul acesta*; *din cauza aceasta*, *cu scopul acesta*; **în a cărei pofidă* vs *în al cărui caz* (Neamțu 2014a, p. 146–148).

> *Notă*. Formațiile compacte considerate curent prepoziții (*asupra*, *contra*, *împotriva*, *înaintea*, *înapoia* etc.) nu ridică această problemă – ele, potrivit interpretării noastre, sunt „incontestabile” substantive semiindependente, nesusceptibile de a fi substantive „independente”.

Transferând aplicarea acestui criteriu din sfera prepoziției în cea a substantivului, am avea (reale) substantive semiindependente (= „fostele” prepoziții şi locuțiuni prepoziționale) şi aparente/false substantive semiindependente/substantive „independente” (fostele „false” locuțiuni prepoziționale).

S-ar putea reproşa acestui criteriu că nu rezolvă relativismul interpretării, ci doar îl „transferă” din sfera prepoziției în sfera substantivului (cu diferențele terminologice aferente), ceea ce în parte este adevărat, dar consecințele morfologice şi relaționale ale interpretării sunt total diferite şi substanțiale: *deosebirea* dintre locuțiunile prepoziționale, în cele din urmă tot cuvinte relaționale (= relateme) de tip prepozițional, şi substantive (în acuzativ cu prepoziție), situate în afara elementelor de relație, este *necomparabilă* cu cea dintre substantive (= „independente”/lexicale) şi substantive semiindependente/semilexicale, aici propusă, căci şi acestea din urmă tot substantive sunt în fond şi tot nerelaționale.

(Dacă am trata această nesiguranță în sesizarea deosebirii în termenii „confuziilor”, am spune că cea a unei locuțiuni prepoziționale cu un substantiv în acuzativ (sau invers) este cu mult „mai” gravă decât catalogarea unui substantiv lexical/independent drept substantiv semilexical/semiindependent (sau invers).)

9. STATUT FUNCȚIONAL

Teoretic, odată acceptat statutul de substantive, nu de prepoziții, acesta atrage după sine şi statutul funcțional, cel de cuvinte *cu funcție sintactică autonomă*, alta decât a determinantului lor obligatoriu[92].

[91] Afirmăm adesea că gramatica/disciplina care studiază gramatica este una exactă, dar, din diverse motive, nu este totuşi matematică şi nici experimentală.

[92] Termenul *funcție* este utilizat în accepțiunea tradițională (= „parte de propoziție”), aici, din cauza prepoziției (libere sau aglutinate), exclusiv subordonată. Vezi, pentru terminologia funcției, DŞL 2005, s.v. *funcție*.

BDD-A32497 © 2021 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:00 UTC)

Consecința trebuie acceptată ca atare, o argumentație, diferită de cea pentru substantive în general, devenind de prisos.

În același timp, substantive atipice fiind (= semiindependente și semilexicale), interpretarea lor funcțională se reclamă examinată și în comparație cu cea a altor grupe de cuvinte tot cu trăsături atipice din anumite puncte de vedere, în al căror nume îl avem pe *semi-*, indiferent dacă această comparație este favorabilă sau nefavorabilă interpretării propuse.

Reținem aici semiauxiliarele de mod (*a putea*, *a trebui* etc.) și de aspect (*a termina*, *a începe* etc.), copulativele și „semicopulativele"/copulele lexico-gramaticale (din gramaticile mai vechi), precum *a fi*, *a deveni*, *a se face* etc și *a fi* „auxiliarul de diateză", cuprinse toate în tratatele academice recente sub numele de „operatori" (modali, aspectuali, copulativi, pasivi) (vezi GBLR 2010, p. 40–41, 398–399, 400).

Negăsindu-și locul aici o prezentare a problematicii lor mult dezbătute în gramatica limbii române, reținem doar faptul că statutul lor funcțional, în pofida multor clasificări și precizări, rămâne, totuși, pe anumite segmente, *ambiguu*, oferindu-se două interpretări/soluții: una globală/*sintetică*/monofuncțională (operator + verb lexical plin/suport lexical = o singură funcție sintactică, de tip predicat complex sau altă funcție (complexă), analiza continuând în plan morfologic, și o alta analitică/«de interior», potrivit căreia funcția complexă este descompusă în componente, ele însele tot funcții, după modelul relațional al unei sintagme subordonative (regent + subordonat)[93].

Dacă luăm în considerare și faptul că unii gramaticieni nu acceptă decât soluția analitică/bifuncțională[94], înseamnă că analogia cu acestea a substantivelor semiindependente nu este relevantă/concludentă, adică ea nici nu confirmă și nici nu infirmă statutul funcțional al semiindependentelor (= funcții autonome) și implicit nici pe cel bifuncțional al grupărilor de tip „substantiv semiindependent + posesiv/genitiv".

> *Notă*. Semantica lexicală atrofiată a substantivelor semiindependente față de cea de origine, invocată sau invocabilă ca argument „forte" împotriva unei funcții autonome a acestora, nu este mai puțin consistentă decât a operatorilor, între care este dat și *a fi* (copulativ ori pasiv)[95], sau cea a articolului, încadrat funcțional în clasa mai largă a „determinanților" (GBLR 2010, p. 79 și urm.), o subspecie a fostului „atribut" din gramaticile tradiționale.

În concluzie, grupările de tip „substantiv semiindependent + posesiv/genitiv" sunt sintagme subordonative binare și, ca orice sintagmă, analizabile. Prin urmare:

a. Având ca termen regent un substantiv, aici semiindependent, posesivul și genitivul (= substantiv sau pronume în genitiv) vor fi *atribute*, în accepția clasică a

[93] Vezi GBLR 2010, p. 400–401. Prin posibilitatea și/sau necesitatea analizei de interior, asemenea structuri se deosebesc fundamental de formele verbale analitice pe bază de auxiliare propriu-zise/morfologice, în interiorul cărora nu se mai pot identifica relații sintactice.

[94] Vezi, inclusiv pentru istoricul interpretării, Neamțu 1986, *passim*.

[95] Vezi, pentru *a fi* „semantic – lexical *vs* asemantic lexical", Neamțu 1986, p. 70–80.

BDD-A32497 © 2021 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:00 UTC)

termenului, respectiv: posesivul = atribut adjectival; genitivul = atribut substantival/pronominal genitival.

b. Substantivul (semiindependent) va avea teoretic toate funcțiile unui acuzativ prepozițional (Ac_3) în dependență firească de tipul de regent (substantiv/pronume, adjectiv, verb etc.), de semantica individuală actualizată contextual şi de prezența *vs* absența unor condiționărirelaționale.

Ca „ghid” practic şi didactic pentru analist în identificarea „concretă” a funcțiilor substantivelor semiindependente se poate apela la interpretarea tradițională monofuncțională a grupărilor „prepoziție + posesiv/genitiv”, cu deosebirea esențială că, în codul aici propus, funcția, una şi aceeaşi, nu este a grupării în întregime, ci doar a substantivului semiindependent (= „fostă” prepoziție), posesivul/genitivul având funcție separată.

În locul unei prezentări exhaustive, reținem doar câteva fenomenalizări mai la îndemână, suficiente însă pentru a ne da o „imagine de ansamblu” *asupra consecințelor sintactice* ale acestei variante de interpretare, dintre care, în mod special, *reducerea funcțională a genitivului substantival* (pronominal) la *atribut*[96].

(a) nume predicativ: *Toți suntem **contra** fumatului*.;

(b) complement indirect prepozițional (de adversitate): *Luptăm **contra** fumatului.*

(c) circ. de mod: *Înoată **contra** curentului. A acționat **în baza** legii.*

(d) circ. de loc: *Se învârte **în jurul** problemei. S-a aşezat **la stânga** tatălui.*, *A construit garajul **în spatele** casei.*

(e) circ. de timp: *A ajuns la gară **înaintea** tuturor.*, ***În cursul** acestui an, am avut evenimente importante în familie.*, ***De-a lungul** secolelor poporul român a îndurat multe.*

(f) circ. condițional: ***În locul** profesorului, aş fi procedat altfel.*

(g) circ. de scop: *S-a pregătit temeinic **în vederea** concursului.*

(h) circ. concesiv: ***În ciuda** timpului nefavorabil, au plecat în excursie.*

(i) atribut substantival (pronominal) prepozițional: *Copacul **din fața** casei s-a uscat.*, *Decizia **împotriva** lor m-a surprins.*

> *Observație.* Se înțelege că acelaşi lucru este/trebuie să fie valabil şi pentru posesivul semiindependent *al (a)* în contextele aferente (= ca substitut al unui substantiv semiindependent):
>
> (a_1) nume predicativ: *Toți erau contra mea şi **a** ta.*
>
> (b_1) complement indirect prepozițional: *Luptă împotriva corupției şi **a** drogurilor.*
>
> (c_1) circ. de mod: *A procedat pe baza legii şi **a** ordonanțelor recente.*
>
> (d_1) circ. de loc: *De-a lungul râurilor şi **al** şoselelor erau cândva plopi.*

[96] Consecință firească, din moment ce *al (a)* este întotdeauna extragenitival, iar prepozițiile cu genitivul sunt interpretate ca substantive semiindependente. (Implicit, cazuri prepoziționale nu sunt în română decât două – acuzativul (Ac_3) şi datiul (D_3).) La acesta din urmă, GALR I 2005 i-a redus substanțial „prepozițiile” (doar trei: *datorită*, *grație*,*mulțumită*).

BDD-A32497 © 2021 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:00 UTC)

(e_1) circ. de timp: *În cursul zilei de ieri şi **al** celei de azi am făcut pregătirile pentru serbarea de mâine.*

(f_1) circ. condiţional: *În locul profesorilor şi **al** studenţilor, aş fi reacţionat mai energic.*

(g_1) circ. de scop: *În vederea achiziţionării materialului lemnos şi **a** transportului acestuia a fost nevoit să împrumute bani de la rude.*

(h_1) circ. concesiv: *În pofida sfaturilor noastre şi **a** atmosferei generale nefavorabile, el a luat totuşi cuvântul în plen.*

(i_1) atribut pronominal prepoziţional: *Pregătirile în vederea strângerii recoltei şi **a** arăturilor de toamnă sunt în toi.*

10. AVANTAJELE INTERPRETĂRII

Ca eficacitate şi utilitate, adică din punct de vedere pragmatic, interpretarea substantivală aici propusă este „avantajoasă”, pentru că elimină unele „excepţii” de la o întreagă serie de principii şi „teze” din gramatică, printre care:

(1) Articolul, „realul” articol, este semnul exclusiv al substantivului/cuvântului substantivizat, nu şi al altor clase de cuvinte, în speţă al prepoziţiilor.

(2) Dativul posesiv adnominal/adsubstantival are ca partener de relaţie (=Tr) numai un substantiv.

(3) În subordonare acţionează principiul unicităţii şi cel al exclusivităţii relatemelor.

(4) Un cuvânt *x*, dovedit ca termen în relaţie (T) nu poate fi simultan, la acelaşi nivel, şi relatem (R).

(5) Orice adjectiv, inclusiv cel posesiv, se acordă în gen, număr şi caz cu un substantiv(al).

(6) Acordul adjectival este întotdeauna relaţional şi generator de funcţie sintactică. Termenul cu care se face acordul este implicit şi termenul regent al adjectivului.

(7) În solidaritatea categoriilor de gen + număr este prezent obligatoriu şi cazul, iar acesta, cu excepţia situării parantetice/explicative sau incidentale, este generator de funcţie sintactică.

(8) Relaţia sintactică se desfăşoară numai de la lexem la lexem/este interlexematică şi generează sintagme exclusiv binare.

11. CONCLUZII

(1) Formaţiile de tipul *contra*, *împotriva*, *în jurul*, *în decursul* etc., interpretate curent drept prepoziţii (locuţiuniprepoziţionale) cu genitivul, nu sunt elemente de relaţie de tip prepoziţional şi nici de alt fel, ci *termeni* în relaţie.

(2) Există suficiente argumente de natură semantică, morfologică şi sintactic-relaţională să le considerăm *substantive*, transformându-ne ipoteza în teză.

BDD-A32497 © 2021 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:00 UTC)

(3) Ele constituie o subclasă de substantive, mult mai puțin precis delimitată, cu anumite trăsături neprototipice pentru substantiv, dar niciuna nu le infirmă statutul substantival în favoarea unei alte clase de cuvinte, în speță a prepoziției.

(4) Dintre trăsăturile gramaticale aparte, care caracterizează întreaga clasă, mai importante sunt două: a. apar numai articulate enclitic, cu formă fixă de singular, acuzativ cu prepoziție; b. sunt urmate obligatoriu de un determinant de tip *posesiv* sau *genitiv*.

(5) Echivalând, în pofida unor improprietăți terminologice, calificativul „cu determinant obligatoriu” cu cel de „semiindependent”, curent folosit în gramaticile actuale pentru pronumele posesiv *al* (*a*), îl extindem la această subclasă de substantive şi le numim *substantive semiindependente*. Pentru faptul de a fi strict din sfera gramaticii, mai exact a sintaxei, îl preferăm altora care trimit la semantică (substantive *semilexicale*) sau la origine (substantive *postadverbiale*).

(6) Ca substantive ce sunt, ele au funcții sintactice proprii/de sine stătătoare, în principiu cele ale substantivelor în acuzativ cu prepoziție, iar pentru posesivul/genitivul ce le urmează, cu funcție atributivă, se constituie în termeni regenți.

ABREVIERI BIBLIOGRAFICE

AUB = „Analele Universității București”. Limba şi literatura română, anul I, 1954 şi urm.

Berceanu 1971 = B.B. Berceanu, *Sistemul gramatical al limbii române contemporane (reconsiderare)*, Bucureşti, Editura Ştiințifică, 1971.

Carabulea 1986 = Elena Carabulea, *Despre substantivele defective de număr în limba română* (I), în LR, XXXV, 1986, nr. 5, p. 372–381.

Ciobanu 1961 = Fulvia Ciobanu, *Unele aspecte ale corespondenței dintre elementele prepoziționale şi cele conjuncționale, cu referire specială la locuțiuni*, în *Studii de gramatică*, vol. al III-lea, Bucureşti, Editura Academiei R.P.R., 1961, p. 67–77.

Ciompec 1985 = Georgeta Ciompec, *Morfosintaxa adverbului românesc. Sincronie şi diacronie*, Bucureşti, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, 1983.

Coşeriu 1978 = Eugenio Coseriu, *Gramática, Semántica, Universales. Estudios de lingüistica funcional*, Madrid, Gredos, 1978.

Craşoveanu 2005 = D. Craşoveanu, *Studii şi articole de gramatică*, Timişoara, Editura Mirton, 2005.

Coteanu 1982 = Ion Coteanu, *Gramatica de bază a limbii române*, Bucureşti, Editura Albatros, 1982.

DEX 2016 = *Dicționarul explicativ al limbii române*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 2016.

Dimitriu 1999 = Corneliu Dimitriu, *Tratat de gramatică a limbii române. Morfologia*, Iaşi, Institutul European, 1999.

Dominte 1970 = Constantin Dominte, *Exprimarea relațiilor spațiale şi temporale prin prepoziții în limba română*, în Ion Coteanu, Lucia Wald (coord.), *Sistemele limbii*, Bucureşti, Editura Academiei R.S.R., 1970, p. 227–269.

DOOM$_2$ 2005 = *Dicționarul ortografic al limbii române*. Ediția a II-a revăzută şi adăugită, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 2005.

DR, serie nouă = „Dacoromania”, serie nouă, Cluj-Napoca, anul I, 1994 şi urm.

Dragomirescu 1963 = Gh. Dragomirescu, *Problema locuțiunilor ca obiect al analizei gramaticale*, în LR, XII, 1963, nr. 6, p. 618–625.

Draşoveanu 1997 = D.D. Draşoveanu, *Teze şi antiteze în sintaxa limbii române*, Cluj-Napoca, Editura Clusium, 1997.

DŞL 2005 = *Dicționar de ştiințe ale limbii*, Bucureşti, Editura Nemira, 2005.

BDD-A32497 © 2021 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:00 UTC)

Florea 1983 = Melania Florea, *Structura grupului nominal în limba română contemporană*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1983.
GALR I/II 2005 = *Gramatica limbii române*, I. *Cuvântul*, II. *Enunţul*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2005.
GLR I/II 1966 = *Gramatica limbii române*,vol. I,II, Bucureşti, Editura Academiei R.S.R., 1966.
Găităraru 1995 = Ştefan Găităraru, *Descrierea locuţiunilorprepoziţionale cu genitivul*, în LR, XLIV, 1995, nr. 3–4, p. 87–98.
GBLR 2010 = *Gramatica de bază a limbii române*, Bucureşti, Univers Enciclopedic Gold, 2010.
Gruiţă 1981 = G. Gruiţă, *Acordul în limba română*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1981.
Guţu Romalo 1964 = Valeria Guţu Romalo, *Un procedeu distribuţional de delimitare a paradigmelor*, în SCL, XV, 1964, nr. 1, p. 59–68.
Guţu Romalo 1973 = Valeria Guţu Romalo, *Sintaxa limbii române. Probleme şi interpretări*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1973.
Iordan, Robu 1978 = Iorgu Iordan, Vladimir Robu, *Limba română contemporană*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1978.
Irimia 1997 = Dumitru Irimia, *Gramatica limbii române*, Iaşi, Editura Polirom, 1997.
JRLS = „Journal of Romanian Literary Studies", Târgu Mureş, anul I, 2011 şi urm.
LL = „Limbă şi literatură", Bucureşti, anul I, 1955 şi urm.
LR = „Limba română", Bucureşti, anul I, 1952 şi urm.
Lombard 1974 = Alf Lombard, *La langue roumaine. Une présentation*, Paris, Editions Klinckieck, 1974.
Manoliu 1967 = Maria Manoliu, *Genitivul pronumelui personal în limba română*, în *Elemente de lingvistică structurală*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, p. 274–290.
Nasta 2019a = Lavinia Nasta, *Determinarea*. *O reconsiderare gramaticală a articolului în limba română*. Teză de doctorat, Cluj-Napoca, Facultatea de Litere, 2019 (manuscris).
Nasta 2019b = Lavinia Nasta, *Substantive postadverbiale*, în Laura Ioana Leon (ed.), *Learning solutions in medical highereducation: an interdisciplinary approach*, Iaşi, Editura Gr. T.Popa, 2019, p. 491–496.
Neamţu 1986 = G.G. Neamţu, *Predicatul în limba română. O reconsiderare a predicatului nominal*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1986.
Neamţu 2006–2007 = G.G. Neamţu, *O clasificare categorial-relaţională a atributului din limba română*, în DR, serie nouă, XI–XII, 2006–2007, p. 111–144.
Neamţu 2014a = G.G. Neamţu, *Teoria şi practica analizei gramaticale*. Ediţia a IV-a,Piteşti, Editura Paralela 45, 2014.
Neamţu 2014b = G.G. Neamţu, *Studii şi articole gramaticale*, Cluj-Napoca, Editura Napoca Nova, 2014.
Neamţu 2016 = G.G. Neamţu, *D.D. Draşoveanu: un professóre e una scuola di grammatica a Cluj*, în „Romania Orientale", 29/2016, Sapienza Università di Romna, Bagatto Libri, p. 17–42.
Neamţu 2020 = G.G. Neamţu, *Adnotări pe marginea flexiunii substantivale*, în *The science of linguistics: Papers în honour of Ştefan Oltean*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2020, p. 148–162.
Nedelcu 2006 = Isabela Nedelcu, *Câteva observaţii privind utilizarea şi analiza substantivelor masive*, în AUB, Limba şi literatura română, LV, 2006, p. 83–90.
Nica 1988 = Dumitru Nica, *Teoria părţilor de vorbire. Cu aplicaţii la adverb*, Iaşi, Editura Junimea, 1988.
Nicolae 2020 = Alexandru Nicolae, *Despre „prepoziţiile" şi „locuţiunile prepoziţionale" cu regim de genitiv*. Comunicare ştiinţifică susţinută la Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti". Atelier lingvistic online, Bucureşti, septembrie 2020.
Pană Dindelegan 1994 = Gabriela Pană Dindelegan, *Teorie şi analiză gramaticală*. Ediţia a II-a, Bucureşti, Editura Coresi, 1994.
Paul 1932 = Radu I. Paul, *Flexiunea nominală internă în limba română*, Bucureşti, Imprimeria Naţională, 1932.
Roman 2016 = Diana-Maria Roman, *The Preposition-Opposeme of the Romanian Substantival Non-sT*, în „Logos Universality Mentality Education Novelty LUMEN",sectiunea Philosophy and Humanistic Sciences, vol. 4, 2016, nr. 1, p. 7–25.
Roman 2017a = Diana-Maria Roman, *Notes on Suppletion in the Contemporary Romanian Language*, în StUBB, Philologia, LXII, 2017, nr. 4, p. 245–262.

BDD-A32497 © 2021 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:00 UTC)

Roman 2017b = Diana-Maria Roman, *The Adherence-Relateme of the Romanian Proper Adjectives*, în JRLS, 2017, nr. 11, Editura Arhipelag XII Press, 2017, p. 782–792.
SCL = „Studii şi cercetări lingvistice”, anul I, Bucureşti, 1950 şi urm.
SMLRC 1967 = Iorgu Iordan, Valeria Guţu Romalo, Alexandru Niculescu, *Structura morfologică a limbii române contemporane*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1967.
Stati 1972 = Sorin Stati, *Elemente de analiză sintactică*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1972.
StUBB = „Studia Universitatis Babeş-Bolyai”. Series Philologia, anul I, Cluj, 1956 şi urm.
Vasiliu 1964 = Laura Vasiliu, *Cuvinte şi grupuri de cuvinte cu funcţie prepoziţională*, în LR, XIII, 1964, nr. 2, p. 103–110.
Vasiliu 1967 = Laura Vasiliu, *Asupra definiţieiprepoziţiei*, în *Elemente de lingvistică structurală*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1967, p. 306–309.
Vasiliu 1983 = Laura Vasiliu, *Desinenţa-**a** în limba română?*, în LR, XXXII, 1983, nr. 5, p. 491–496.
Vlasin 2015 = Veronica Ana Vlasin, *Câteva consideraţii asupra statutului morfologic al locuţiunilor prepoziţionale cu genitivul*, în Ionuţ Pomian (coord.), *Înspre şi dinspre Cluj. Contribuţii lingvistice. Omagiu profesorului G.G. Neamţu la 70 de ani*, Cluj-Napoca, Editura Scriptor şi Editura Argonaut, 2015, p. 645–656.
Zugun 1985 = Petru Zugun, *Articularea indirectă cu articol hotărât propriu-zis*, în LL, I, 1985, p. 27–31.

THE SUBCLASS OF “SEMI-INDEPENDENT” NOUNS. FROM HYPOTHESIS TO THESIS

(*Abstract*)

This article rethinks the morphological and syntactic status of Romanian constructions such as *contra*, *împotriva*, *în faţa*, *în jurul*, *de-a lungul*, etc., which havebeen (almost) unanimously interpreted in Romanian grammar as prepositions (prepositional phrases), assigning the genitive case. Ourendeavor, coming from the perspective of a neotraditional, relationistgrammar, ismeant to highlight a series of mostly grammatical features, whichconfutes/excludes their prepositional status and placesthem in the class of atypical nouns. The theoretical ground for thisspeculationisrepresented by theirnoun-typical grammatical categories, specifically realized: they have grammatical gender, fixed singular forms, prepositionalaccusativeform (withfree, agglutinated, or elliptical prepositions), and are articulate de xclusivelyenclitically. Theirrealizationwith an obligatory determiner, whichis exclusively possessive or genitive, isconsidered an individualizing syntactical feature. The situation appears analogous with the similar distributional situation of the possessivepronoun*al (a)*, including the terminology, and therefore they are called *semi-independent*nouns. As such, they are *terms*, carryingtheirown syntactic functions, mostlythose of a prepositionalaccusative (attribute, subject predicative, object predicative, complements, adverbials), and their obligatory determiner (possessive or genitive) is of the type *attribute*.

Cuvinte-cheie: *acord sintagmatic* vs *acord paradigmatic*, *caz*, *determinant obligatoriu*, *funcţie*, *genitiv*, *lexematic*, *posesiv*, *prepoziţie*, *pronume*, *relatem*, *semilexical*, *semiidependent*, *substantiv.*
Keywords: *syntagmatic agreement vs paradigmatic agreement*, *case*, *obligatory determiner*, *function*, *genitive*, *lexemic*, *possessive*, *preposition*, *pronoun*, *semi-lexical*, *semi-independent*, *noun.*

Universitatea Babeş-Bolyai
Facultatea de Litere
Cluj-Napoca, Horea, 31
neamtuggn@yahoo.com
lavinia.dalalau@yahoo.com
deedee5891@yahoo.com

BDD-A32497 © 2021 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:00 UTC)